

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE
ÇOCUK İSTİSMARI FARKINDALIĞI**

Tuğçe AKSOY DOĞAN
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ

Yüksek Lisans Tezi-2023

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK İSTİSMARI FARKINDALIĞI

Tuğçe Aksoy Doğan

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ

Erzurum
2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuk ve Gelişimsel Özellikleri	4
2.1.1. Bilişsel Gelişim.....	4
2.1.2. Psiko-sosyal Gelişim.....	6
2.1.3. Psiko-Seksüel Gelişim	6
2.1.4. Nöromotor Gelişim	7
2.1.5. Dil Gelişimi.....	8
2.2. Çocuk İstismarı ve İhmali.....	9
2.2.1. İstismarın Tanımlanması ve Özellikleri.....	11
2.2.2. İstismar Türleri	11
2.2.3. İstismarın Yansımaları	11
2.3. Çocuk İstismarı	13
2.3.1. Kavramsal Çerçeve	14
2.3.2. Ortaya Çıkaran Etmenler	15
2.3.3. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması	20
2.3.3.1. Fiziksel İstismar	22

2.3.3.2. Cinsel İstismar	23
2.3.3.3. Duygusal İstismar	26
2.3.4. Çocuk İstismarının Etkileri	27
2.3.5. Çocuk İstismarının Şiddeti ve Sürekliliği	30
2.3.6. Türkiye’de Çocuk İstismarı Verileri	30
2.3.7. Dünyada Çocuk İstismarı Verileri	39
2.4. Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı	40
2.4.1. Yurtiçi Araştırmalar	41
2.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar	42
3. MATERYAL VE METOT.....	43
3.1. Araştırmanın Türü.....	43
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	43
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	43
3.4. Veri Toplama Araçları	43
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	43
3.4.2. İstismar Farkındalık Ölçeği	44
3.5. Verilerin Toplanması	45
3.6. Verilerin Değerlendirilmesi	45
3.7. Araştırmanın Değişkenleri	45
3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri	45
3.9. Araştırmanın Genellenebilirliği	46
4. BULGULAR.....	47
5. TARTIŞMA.....	60
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKLAR	68

EKLER	79
EK-1. ÖZGEÇMİŞ	79
EK-2. ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU	80
EK-3. ETİK KURUL ONAY FORMU	81
EK-4. KURUM ÇALIŞMA İZNİ	82
EK-5. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	83
EK-6. İSTİSMAR VE FARKINDALIK ÖLÇEĞİ	84
EK-7. ÇOCUĞA YÖNELİK DUYGUSAL İSTİSMAR FARKINDALIK (ANA- BABA TEPKİLERİ) ÖLÇEĞİ.....	85
EK-8. BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU	88
EK-9. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ	89

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca manevi desteğini esirgemeyen, araştırmanın her aşamasında engin bilgi birikimi ve tecrübesi ile bana yol gösteren, tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ'ye,

Tezime yaptıkları katkılardan dolayı kıymetli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Türkan KADİROĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Veysel CAN'na,

Katkılarından ve manevi desteğinden dolayı her zaman yanımda olan hayatıma anlam katan ve eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen canım aileme,

Çalışmaya katılan ebeveynlere ve benimle bu süreci paylaşıp destek olan arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tuğçe AKSOY DOĞAN

ÖZET

Okul Öncesi Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı

Amaç: Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde çocuk istismarı farkındalığını değerlendirmek ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Materyal ve Metot: Tanımlayıcı tipte yapılan araştırma, Eylül- Ekim 2022 tarihleri arasında, anaokullarında, 3-5 yaş grubunda olan çocukların 18 yaş ve üzeri olan, görme ve işitme ile ilgili problemi olmayan, iletişime ve iş birliğine açık ve araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynleri (S=255) ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, İstismar Farkındalık Ölçeği Bilgi Formu ve Çocuğa Yönelik Ana-Baba Tepkileri (Duygusal İstismar Farkındalık Ölçeği) kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Etik ilkelere uyulmuştur.

Bulgular: Ebeveynlerin duygusal istismar ve istismar açısından potansiyel risk taşıdığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin istismar farkındalıkları orta düzeyde ve potansiyel risk taşıdıkları saptanmıştır. İki ve daha fazla kardeşe sahip ve beş yaşında olan, annesi çalışmayan, babası genç, ilkokul-ortaokul mezunu, işçi ve serbest meslek ile uğraşan çocukların ebeveynlerinin duygusal istismar açısından, babası serbest meslekle uğraşan çocukların ebeveynlerinin istismar açısından potansiyel risk taşıdığı bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç: Eğitim ve farkındalık çalışmalarında; ebeveynlerin duygusal istismar (ana-baba tepkileri) ve istismar farkındalığını geliştirirken iki ve daha fazla kardeşi olan, annesi çalışmayan, babası genç, ilkokul-ortaokul mezunu, işçi ve serbest meslek ile uğraşan ebeveyn tepkilerinin potansiyel risk taşıdığı hatırlanmalıdır. Toplumsal farkındalık, ebeveyn farkındalığını geliştirebilir ve yönlendirici olabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ebeveyn, farkındalık, istismar

ABSTRACT

Child Abuse Awareness in Parents with Preschool Children

Aim: To evaluate the awareness of child abuse in the parents of preschool children (3-5 years old) and to determine the factors affecting on.

Materials and Methods: The descriptive study was conducted between September and October 2022, in kindergartens, with parents of children aged 18 and over, who are in the 3-5 age group, who have no vision and hearing problems, who are open to communication (S=255). The data were obtained using the Personal Information Form, the Abuse Awareness Scale Information Form, and the Parental Reactions to the Child (Emotional Abuse Awareness Scale). The obtained data were analyzed in computer environment. Ethical principles have been complied with.

Results: It has determined that parents carry a potential risk in terms of emotional abuse and abuse. It has determined that parents' awareness of abuse was moderate and they had a potential risk. It has found that the parents of children who have two or more siblings and are five years old, whose mother is unemployed, whose father is young, who graduated from primary and secondary school, who are workers and who are self-employed, have a potential risk for emotional abuse, and parents of children whose father is self-employed have a potential risk for abuse ($p<0.05$).

Conclusion: In education and awareness studies; While raising parents' awareness of emotional abuse (parental reactions) and abuse, it should be remembered that parental reactions carry a potential risk in parents of children who have two or more siblings, whose mother is unemployed, whose father is young, who graduated from primary and secondary school, who are workers and who are self-employed. Social awareness can improve parental awareness and be guiding.

Keywords: Abuse, awareness, child, parent

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ÇİM	:	Çocuk İzleme Merkezi
DİFÖ	:	Duygusal İstismar Farkındalık Ölçeği
EÇEB	:	Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı
İFÖ	:	İstismar Farkındalık Ölçeği
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Çocuk İstismarı.....	14
Şekil 2.2. Çocuk istismarına İlişkin Risk Faktörleri.....	16
Şekil 2.3. Kötü Muamele Görme Riski Taşıyan Çocuklarda Karakteristik Faktörler....	17
Şekil 2.4. Çocuk İstismarı Bildirimleri.....	19
Şekil 2.5. Çocuk İstismarı Türleri	20
Şekil 2.6. Pedofillerin Çocukları Etkileme Şekilleri	25
Şekil 2.7. Çocuk Evliliklerinin Altında Yatan Sebepler.....	26
Şekil 2.8. İstismarın Sonuçları.....	29
Şekil 2.9. Güvenlik Birimlerine Yaralanma Mağduru Olarak Getirilen Çocuklar (0-11 Yaş Arası)	34
Şekil 2.10. Güvenlik Birimlerine Yaralanma Mağduru Olarak Getirilen Çocuklar (12-14 ve 15-17 Yaş Arası)	35
Şekil 2.11. Çocuk Cinsel İstismarı Suç ve Karar Sayısı (2006-2016).....	36
Şekil 2.12. Çocuk İzleme Merkezleri'ne Başvuranlar.....	36
Şekil 2.13. Türkiye Çocuk Evlilikleri Haritası	37
Şekil 2.14. 2015-2020 Yılları Arasında Çocuk İstismarı, cinsel Taciz ve Reşit Olmayanla İlişki Verileri	38
Şekil 2.15. 2020 yılında Çocuk İstismarı, cinsel Taciz ve Reşit Olmayanla İlişki Verileri	38
Şekil 2.16. Dünyada Yetim Oranına Dahil Edilmeyen Çocuklar	39
Şekil 2.17. Kız ve Erkek Çocukların İşgücüne Katılım Oranları	40
Şekil 2.18. Normal Yaralanma ve Normal Olmayan Yaralanma Bölgeleri	41

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 2.1. İstismar Türleri	11
Tablo 2.2. Duygusal İhmal ve İstismarın Altında Yatan Bazı Faktörler ve Risk Unsurları	15
Tablo 2.3. Çocuğa Yönelik İstismarın Belirtileri	18
Tablo 4.1. Çocukların Özelliklerine Göre Dağılımı	47
Tablo 4.2. Ebeveynlerin Özelliklerine Göre Dağılımı	48
Tablo 4.3. Ebeveynlerin DİFÖ ve İFÖ Puanları	49
Tablo 4.4. Çocukların ve Aile Özelliklerinin Normallik Testleri	49
Tablo 4.5. Çocukların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi	51
Tablo 4.6. Çocukların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi ..	52
Tablo 4.7. Annelerin Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi	53
Tablo 4.8. Annelerin Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi ..	54
Tablo 4.9. Babaların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi	56
Tablo 4.10. Babaların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi ..	57
Tablo 4.11. Aile Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi	58
Tablo 4.12. Aile Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi	59

1. GİRİŞ

Çocukluk çağı, küçük yaştaki erkek veya kız olma olarak tanımlanmakla birlikte, döllenme ile başlayıp ergenlik döneminin sonuna kadar geçen süreyi kapsamaktadır.¹ Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362'dir ve bunun 22 milyon 750 bin 657'si çocuklardan oluşmaktadır. Çocuk nüfus da %51.3 erkek ve %48.7 kız çocukları bulunmaktadır.²

Yaşamının sürdürülebilmesi için hayata gözlerini açtığı anda bakım ve korumaya muhtaç olan çocuk, dünyadaki en himayesiz varlıklardandır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtildiği gibi "Ulusal yasalarda genç belli yaşta reşit sayılmasının dışında, 18 yaşın altındaki bütün insanlar çocuk sayılır". Bu yaş döneminde bulunan çocuklar yalnızca ailesinin yakından ilgilenmesi ve rehberliği ile sağlıklı bir birey olarak gelişip büyüyebilir.² Sağlıklı nesiller ve toplumların geleceği her yönden sağlıklı büyüyen gelişmiş çocuklara bağlıdır.³ Fakat sağlıklı çocuklar sağlıklı bir ortamda ve çevrede yetiştirilebilir.⁴

Sağlıklı çevre, hem fiziksel hem sosyal hem de biyolojik ve psikolojik yönlerden oluşur. Ebeveynler ve aile çocukların ilk psikososyal çevresini oluşturarak, onları ilk olarak şekillendiren en önemli kişileri ve kurumu oluşturmaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin çocukların sağlığını olumsuz ve olumlu etkileyebilecek bütün durumlara çok dikkat etmeleri ve farkında olmaları büyük önem arz etmektedir.⁵

Erken çocukluk dönemi (0-6 yaş çocukluk dönemi), çocuğun geleceğinin oluşmaya başladığı, ailesinin içinde ve dış çevresinde hayatın tecrübelerini kazandığı bir dönemdir. Çocukların çeşitli duygularının oluşmaya başladığı bu dönemin sağlıklı bir biçimde atlatılmasının büyük önemi vardır. Öncelikle çocuğun kendi kendine, daha sonra da çevresindekilere ve nihai olarak da tüm dünyaya karşı olumlu düşünceler oluşturacağı bu dönemde herhangi bir olumsuzluğuna maruz kalması, çocuğun sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılmasını olumsuz etkileyecektir.⁶

Günümüzde, çocuk sağlığının en olumsuz ve önemli belirleyicileri arasında çocuk istismarı ve ihmali yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütünce, çocukların istismarı ve ihmali "Çocuğun fiziksel ve psikososyal olarak sağlığını olumsuzlukla etkileyen, reşit birey tarafından istendik veya istenmedik sergilenen davranışlar" olarak tanımlamıştır.⁷ Çocuk istismarı ve ihmali, fiziksel olarak, cinsel yönden, ekonomik ya da duygusal istismarlar olarak sınıflandırılmıştır.^{8,9} Bu durumlar, çocuğun hayatında kabuk bağlamayan ve geri dönüşü olmayan yaralar açılmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte istismar ve ihmalin türü ne olursa olsun, yetişkinlik dönemi sorunlar için zemin hazırlamaktadır.¹⁰ Dünya Sağlık Örgütü'ne göre dünyada 1-14 yaş arası 40 milyona yakın çocuk istismar ve ihmalle karşı karşıya kalmıştır.¹¹

Çocuk istismarı ve ihmali tüm ulusların ortak bir sorunudur. Her sene 1.6 milyon çocuğun fiziksel olarak, cinsel yönden, duygusal istismar olarak ya da ihmalin kurbanı oldukları; her yıl 1000'den fazla çocuk istismar ve ihmalden öldüğü tespit edilmiştir.¹² Amerika'da, her 100 çocuktan 10.6'sı çocuk ihmali ve istismarına uğrarken, bu oran İngiltere'de ise her bin çocukta 2.7'e denk gelmektedir. Türkiye'de çocuk ihmali ve istismarı vakalarının sayısı ne yazık ki gittikçe artmaktadır. Ülkemizde, okul öncesi çağ çocuklarında istismarın daha fazla oranda olduğu ve kız çocuklarının %34.6 ve erkek çocukların %32.5 oranında istismar ve ihmale maruz kaldıkları belirlemiştir.¹⁰

Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerini sağlayabilmeleri için bazı çabalar gösterilse de bugün dünyanın birçok yerinde çocuğa yönelik çeşitli istismar ve ihmaller ile karşılaşmaktadır. Çocukların bazıları bakımsızlık, yeterli beslenememe ya da gözetim yetersizliklerine bağlı olarak hayatlarını kaybetmekte ya da sağlıksız/özürlü olmaktadır. Bazı çocuklar yaşamları süresince hiç eğitim almamışken bazıları ebeveyn ya da diğer insanların olumsuz davranışlarından dolayı fiziksel ve duygusal yönden zarar görmektedir. Bunlardan başka, çocuklar zor ve uygun olmayan işlerde çalıştırılmakta, bir

mal ya da eşya gibi alınıp satılmaktalar ya da yetişkinler tarafından cinsel saldırılara uğramaktadırlar. Çocuğun istismar ve ihmali önleyebilmek için şüphesiz en büyük görev ailelere ya da çocuğun korunmasından sorumlu olanlara düşmektedir.¹⁰ İstismar ve ihmalin önlenmesi veya olması durumunda yapılması gerekenler sadece ailelerin ve eğitimcilerin sorumluluğu yoktur. Çocuğa istismar ve ihmale karşı baş etmek anne, baba, çocuk bakımı yapan ve bu konuyla ilgilenenlerin yanında toplumdaki tüm bireylerin görev ve sorumluluğu bulunmaktadır.¹³

Çalışmalarda, kız çocuğuna sahip ailelerin erkek çocuğu olan ailelere göre istismar farkındalığı arasında anlamlı belirdi farklar olduğunu,¹⁴ öğrenim durumunun istismar farkındalığını olumlu olarak etkilediği, annelerin farkındalık düzeylerinin babalara göre daha yüksek olduğu, anne-çocuk ilişkisinin önemli bir yeri olduğu,¹⁵ tek çocuk olan ve genç anne olanların istismar farkındalıklarının daha çok olduğu,¹⁶ ebeveyn istismar farkındalığının orta düzeyde olduğu,¹⁶ bulunmuştur. Eğitim düzeyi ve istismar arsındaki ilişki farklı literatürde çalışmalarda farklılık göstermektedir. Ebeveynlerde fiziksel ve duygusal istismar farkındalık düzeyi ile ilgili literatür çalışmaları sınırlıdır.

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde çocuk istismarı farkındalığını değerlendirmek ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Araştırma Soruları

S1: Ebeveynlerde duygusal istismar farkındalık düzeyi nedir?

S2: Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalığını etkileyen faktörler nelerdir?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuk ve Gelişimsel Özellikleri

Çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak büyüme ve olgunlaşma sürecine gelişim denir.¹⁷ Bu gelişim sürecinde, gelişim alanlarının birbirleri ile ilişkisinin en fazla ve yoğun olduğu dönem okul öncesi dönemdir.

Okulöncesi dönem; hareket gelişiminin en dikkati çeken özelliklerinin ortaya çıktığı ve zihinsel gelişimle entegre olduğu, duygusal gelişimin sosyal gelişime sıkı sıkıya bağlı olduğu dönemdir. Bunlarla birlikte dil gelişimi hem konuşma organlarının gelişimi hem de çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevre ile etkileşimle ilgilidir.¹⁸ Kısacası, okul öncesi dönem tüm gelişim alanlarının hızlı ve birbirleriyle yoğun etkileşimde olduğu bir dönemdir.

2.1.1. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim; dikkat, algılama, hafıza, dil gelişimi, okuma ve yazma, problem çözme, hatırlama, düşünme gibi birçok durumu içinde bulunduran zihinsel süreçlerden oluşur. Bilişsel gelişim, doğumdan itibaren çocuğun tüm çevresiyle iletişimi, aile ve çevre ile anlaşabilmesi için öğrenilen bilginin depolanıp, yorumlanarak yeniden düzenlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerindeki zihinsel yapıyı oluşturmaktadır.¹⁹ Piaget'e göre, çocuğun mantık yürütme süreçleri işlem öncesi dönem olarak ifade edilen okulöncesi dönemde, sınırlıdır.

İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

İşlem öncesi dönemi çocukları, bebeklik çağındaki dünyayı duyular ve sınırlı eylemlerle algılamamanın ötesine geçerek dünyayı; kelimeler, imgeler ve çizimlerle temsil ederler. Fakat Piaget'e göre işlem denilen becerileri eksiktir. İşlemler; daha önce fiziksel olarak yapılanları zihinsel olarak da yapmaya sağlayan içselleştirilmiş eylemlerdir.²⁰ Çocuklar, basit düzeyde sınıflandırma ve düzenleme yapabilirler. Örneğin; nesneleri

biçimlerine ya da renklerine göre ayırabilirler, fakat aralarındaki ilişkileri anlayamazlar. Problem çözerken tek bir noktaya odaklanarak diğer yönleri ihmal edebilirler.²¹ Bu dönem iki evreye ayrılmıştır.

Sembolik İşlevler: Konuşmanın kazanılması, dil ve anlama becerisi gelişiminin artmasıyla başlayan bu evre 2-4 yaşlarını kapsar. Bu aşamada çocuklar çevrelerinde olup bitenleri ifade etmek için bebekliğin son döneminde başlayan sembol kullanma becerisini daha fazla geliştirir. Dil aracılığıyla semboller üretir, sembollerle onların temsil ettikleri nesneler arasında bağlantı kurmaya başlar.¹⁶

Sezgisel Düşünceler: 4-7 yaşları arasındaki bu dönemde çocukların akıl yürütme becerileri ve mantıksal çıkarımları daha ilkeldir.¹⁶ Örneğin; bu yaşlardaki bir çocuk babaannesinin babasının nesi olduğu sorusuna, babaanne diye cevap verebilmektedir. Bu dönemde çocukların soru sorma merakları artmıştır. “Neden?, Ya şöyle olsaydı? Bu nedir?” gibi soruları sıklıkla sorarlar. Bu özelliklerden ötürü çocukluğun bu dönemi *sorma-bilme tutkusu dönemi* olarak da adlandırılmaktadır.¹⁷

İşlem öncesi dönemde çocuklar dikkatlerini henüz tek bir noktaya odaklamada yeterince başarılı olmadıkları için korunum kavramı gelişmemiştir. Korunum, bir şeyin hacim ve biçimsel olarak değişse de bazı niteliklerinin aynı kaldığını kavrayabilmektedir.

Korunum kavramı çalışılırken içlerinde eşit miktarda sıvı bulunan iki eşit kap çocuklara gösterilmiş, sıvı miktarlarının aynı olup olmadığı sorulmuştur. Daha sonra bardaklardaki sıvı daha ince ve uzun bir barağa boşaltılmış, tekrar sorulduğunda çocuklar bu yeni kaptaki sıvının daha fazla olduğunu ifade etmişler, dolayısıyla çocukların başarılı bir odaklanma ve korunum geliştiremedikleri, aynı zamanda da yapılan işlemi tersine çeviremedikleri anlaşılmıştır.¹⁶

2.1.2. Psiko-sosyal Gelişim

Biyo-psiko-sosyal bir varlık olan insanın sağlığı beden, ruh ve sosyal bir bütünlük gösterir.^{21,22} Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemlerini göre, 3-6 yaş dönemi girişimciliğe karşı suçluluk dönemidir.

Girişimcilik Karşı Suçluluk Dönemi (3-6 Yaş)

Çocuk, bu dönemde yeni keşifler için daha girişimci bir role bürünür ve sahip olduğu becerileri sergileme ihtiyacı hisseder. Ebeveynler, çocukların girişimci duyguları destekler bir tutum içerisinde bulunmalı, koşup atlayabildikleri, oyunlar oynadıkları ortamlar hazırlamalıdır. Çocuklar kendi kimliklerini yapıp başarabildikleri şeylerle tanımlarlar. Çocukların bu doğal girişimciliği görmezden gelinirse veya şiddet vb. bir yolla cezalandırılırsa, çocuk, yaptığı şeyin yanlış olduğuna inanarak kendisini suçlu hisseder.²⁴

2.1.3. Psiko-Seksüel Gelişim

Freud'un psiko-seksüel gelişim kuramına göre her evre kendi içinde çocuğa haz veren bir bölge ile ilgilidir ve haz doyumunun fazla yahut eksik olması mevcut döneme saplanma (fiksasyon) ile sonuçlanır.¹⁹ Organizma dengede olduğunda mutlu olur, doyum sağlandığında haz duyar ve hayatı boyunca bu hazzı arar. Gerilim oluşması doyum sağlanamadığını ve birtakım eksikliklerin olduğunu işaret eder.²⁵ Bu dönemde, her bir aşamanın sağlıklı atlatılması, sağlıklı cinsel ve kişilik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Freud, neonatal dönemden yetişkinliğe kadar edinilen yaşantıların bireylerin gelecek yıllarını etkilediğini belirtmiştir.²⁶ Freud'un psiko-seksüel gelişim kuramına göre 3-6 yaş dönemi şöyledir:

Fallik Dönem (3-6 yaş): Cinsiyet farklılıklarının keşfedilmesi ile cinsel kimliğin geliştiği, genital bölgeden haz duyulduğu dönemdir. Çocuğun cinsiyet ve cinsellikle ilgili sorularına kızılması, korkutulması suçluluk duygusu geliştirmelerine neden olur.

Çocuklar, cinsiyet özelliklerini fark ettiklerinde cinsel organlarının neden farklı olduğunu sorgulayabilir, kız çocukları penisleri olduğunu ancak kaybettiklerini düşünebilir, erkek çocukları kastrasyon korkusu olarak bilinen penislerini kaybetme korkusu yaşayabilirler.²⁷ Çocukların karşı cinsteki ebeveynlerine ilgi duyması dönemin özelliklerinden olan Oedipus ve Elektra Kompleksi olarak bilinmektedir.

Oedipus Kompleksi: Erkek çocuklarının annelerine ilgi duyması ve babasını kendisine rakip görmesi, annelerini babalarından kıskanmasıdır. Babalarına karşı kıskançlık ve hayranlık duyguları besleyen çocuklar babaları ile özdeşim kurarak, bu dönemi sağlıklı atlatırlar.

Elektra Kompleksi: Kız çocuklarının babalarına duyduğu hayranlık ve annelerine duyduğu kıskançlık ile anneleri özdeşim kurarak, döneme saplanmaktan kurtulabilirler.²⁴

2.1.4. Nöromotor Gelişim

Çocuklarda, nöromotor gelişim anne karnında başlayarak ve erişkin yaşa kadar devam eder. Bu gelişim süreci, genel hareketler ile başlayarak ince motor becerilerine doğru devam etmektedir.²⁸

Kaba motor becerileri; emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, yuvarlanma, dönme, salınım, denge ve zıplama gibi hareketler üstündeki kontrolü ifade etmek için kullanılmaktadır. İnce motor gelişimi ise; el ve ayak kullanma ve nesne becerilerini içine almaktadır. Kavrama, tutma, yazma, yırtma, çizme, kesme, yapıştırma, gibi becerilerini buna örnek verebiliriz. Makasla kâğıt kesebilme, zeytini çatalla yiyebilme, boncukları ipe dizme, kalem ile geometrik şekiller çizebilme ince motor becerilerin gelişimi ile ilgilidir.²⁹

Fiziksel gelişim: Çocukların bedenleri düzgün bir şekil aldıkça bedenlerinin yer çekimi merkezi, gövdeden aşağıya doğru iner. Bunun sonucunda, vücutlarının büyük

kasları çalıştığı için dengeleri gelişir. 2 yaşına gelen çocukların yürüyüşleri daha düzgün ve ritmik olurken, kısa bir zaman sonra koşmaya, devamında hoplama, sekme, zıplama gibi hareketlerini gerçekleştirebilirler.³⁰ Büyük kas gelişimi gibi, küçük kas gelişimi de erken çocukluk döneminde hızlı bir şekilde ilerler. Ellerin ve parmakların denetimi artar, yapbozları tamamlamaya, kesme-yapıştırma, küçük bloklar ile binalar inşa etmeye ve ipe çocuk dizmeye başlarlar.²⁶

2.1.5. Dil Gelişimi

Çocuğun dünyaya gelmesiyle başlayan dil gelişimi, çevreden gelen seslerin algılanması, devamında ise bu seslerin taklit edilmesi ile ilerler. Böylece çocuk içinde bulunduğu toplumun dilini; çevrenin çocuğa sunduğu yaşantılar ve uyarıcılar sayesinde tüm kurallarını öğrenerek edinir.³¹

Okul öncesi dönem (3-5 yaş), çocuğun dil gelişimi için önemlidir.²⁶ Çocuğun elde ettiği kazanımlar ile dil gelişimi ile hızlanır. Yani okul öncesi dönemde dil gelişimi basitten karmaşığa, kolaydan zora ve bilinenden bilinmeyene şeklinde nöbetleşe devam eder. Çocuk, artık kendi duygu ve düşüncelerini sözcüklerle veya küçük cümleler kurarak anlatır. Dili aile ortamında öğrenmeye başlamış olan çocuk, arkadaş, okul ve yeni çevre ortamlarında duyduğu sözcükleri tekrar ederek öğrendiği sözcüklerin anlamlarını kavramaya çalışır. Bu tür sözcükler elbette genellikle günlük hayatta konuştuğumuz sözcükler olup sayıca sınırlıdır.³²

Bu dönemde çocuğun bildiği ve kullandığı kelime sayısı 1000'e ulaşır. Çocuk, özne, nesne ve yüklemi sıralı bir şekilde kullanır ve aralarındaki ilişkileri anlarlar. Geçmiş zaman, şimdiki ve geniş zaman ifadelerini, olumsuz ve edilgen cümleleri, yetişkin formundaki soru cümlelerini kurar ve anlaşılır şekilde konuşur, anadilinin temel yapısını kavrar. Bu dönemde benmerkezci konuşma hâkimdir.³³

2.2. Çocuk İstismarı ve İhmali

Şiddet ve istismar, günümüz koşullarında birçok alanda kendisini göstermektedir. Bu nedenle öncelikle anlam karmaşasına son vermek önem arz etmektedir. İstismarın birçok şekilde gündeme geldiği görülmektedir. İstismardan söz etmeden şiddet kavramı üzerinde kısaca durmakta önemli görülmektedir. Şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmaya zorlamak, duygularını kabaca ifade etmek, bir şeyin karşı konulamaz gücü şeklinde ifade edilir.³⁴

Şiddet olgusu, saldırganlık, hâkim olmak, kazanmak, yönetmek için güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, eylem, işlem, bir işi bozma ve engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici yani yıkıcı, yok edici amaç içeren bir davranış olarak görülmektedir.³⁵ Belirtildiği gibi, şiddet ile anlatılmak istenen yıkıcı birtakım davranışlar ve etkili biçimde ve karşı tarafa zarar verecek şekilde fiiller, hareketler olarak tarif edilmektedir.

Şiddet fiiline neden olan saldırganlık dürtüsü öğrenilen ve taklit edilen bir olgu şeklindedir. Şiddet sonradan öğrenebilen bir dürtü olabilir. Ayrıca bu durum bizi şiddetin toplumsal bir boyutu bulunduğunu sonucunu göstermektedir.³⁶

Şiddet çocukluktan beri sergilenen bir davranış olabileceği gibi, sonradan kazanılabilen bir davranış biçimi de olabilmektedir. Yani toplumsal manada gündeme gelen bir sıkıntı olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Şiddet kavramı;³⁷ siyasal, sosyal ve ekonomik sistemlerin veya sömürge yönetimlerinin varlığını gösteren, yürürlükteki sistemin ancak karşı şiddetle ortadan kalkabileceğini ve yeni bir düzene geçilmesini savunan marksist, sendikalist vb. görüşler ile de ifade edilmektedir. Ayrıca şiddete olumlu bakan faşizm gibi onu yücelten görüşler de vardır. Farklı düşünce sistemlerine göre şiddetin farklı tanımlandığı veya şekillendiği görülmektedir. Bu tanımlar ve davranış şekilleri her bir düşünce akımı nezdinde farklı bir anlamı ifade

etmektedir. Başka bir tanıma göre de şiddet, çatışan çıkarları bulunan tarafların arasındaki sosyal ilişkilerden kaynaklanmaktadır.³⁸ Şiddet sözcüğü İngilizcede çok geniş bir kullanıma sahiptir. Bu kullanımlar arasında; bedene zor kullanma, bedensel tahrişe neden olma, kişisel özgürlüğü zorla kısıtlama, bozma ya da uymama, rahatça gelişmesini veya tamamlanmasını engellemek için bazı doğal süreçlere, alışkanlıklara vb. gibi durumlara yersiz kısıtlamalar getirme, anlamın çarpıtılması, büyük güç, berk ya da haşinlik, kişisel duygular sertlik ve tutkulu davranışlara ya da dile başvurma bulunmaktadır.³⁹

Şiddet çeşitli aşamaları bulunan bir döngüden meydana gelmektedir. Bahsedilen döngü, hem şiddetin artmasına neden olmakta hem de bahsedilen ilişki içerisinde kısır bir döngüyü muhteva etmektedir. Şiddet birçok şekilde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin aile içerisindeki şiddet türleri incelendiğinde;⁴⁰

Fiziksel şiddet: Zarar verici maddeler aracılığıyla bireyin vücut bütünlüğüne zarar vermek, genel sağlık hizmetlerinden mahrum kalmasına neden olmak veya sağlıksız koşullarda yaşamasını sağlamak ve bedensel manada zarar vermek olarak tarif edilebilmektedir.

Psikolojik şiddet: Bu şiddet türünde ise kişinin korkutulması, hakarete uğraması, giyimine, hareketlerine karışılması, arkadaş veya yakınlarıyla görüşmesinin engellenmesi gibi davranışlar sergilenmek suretiyle kişiye uygulandığı görülmektedir.

Ekonomik şiddet: Bireyin zorla çalıştırılması, mal varlığının elinden alınması, kendisine para verilmemesi, ailenin gelirine ilişkin bilgilerin bireyden saklanması ve benzeri davranışlar ekonomik şiddet kapsamında kabul edilmektedir.

Cinsel şiddet: Kişinin ilişkiye zorlanması, Kişiyi kürtaja veya çocuk doğurmaya zorlamak, fuhuş veya ensest ilişkiye zorlamak, zorla evlendirmek ve benzeri faaliyetler cinsel şiddet içerisinde yer almaktadır. Şiddetin türü fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel şiddet olsun, her bir türün kendine göre kişilerde çeşitli etkiler yaratmakta ve

bazıları kısa sürede geçerken bazıları ise ömür boyu etkisini devam ettirmektedir. Bu nedenle şiddet olgusu üzerinde durulması önem arz etmektedir.⁴⁰

2.2.1. İstismarın Tanımlanması ve Özellikleri

İstismar kavramı ile ifade edilmek istenen, kişinin sağlığı, gelişimi, yetenek ve genel durumunda fiziksel, duygusal ve diğer türlerde kötü davranışlar ve ticari çıkarlar adına kişinin kullanılması şeklindedir.⁴¹

2.2.2. İstismar Türleri

İstismar kendi içerisinde bazı türlere ayrılmak istendiğinde Tablo 2.2⁴² karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2.1. İstismar Türleri

Fiziksel İstismar	Vurma
	Tekmeleme
	Sarsma-Isırma
	Hayati tehlike oluşturan işlemler
Duygusal İstismar	Küçümseme
	Gözden düşürme
	Tehdit
	Gülünç duruma düşürme
	Düşmanca davranışlar
Cinsel İstismar	İstenmeyen bir cinsel yaklaşma yaşanması
	Cinsel içerikli söylemler yöneltilmesi
	Cinsel içerikli fotoğrafların çekilmesi
	Cinsel içerikli eylemlerin izletilmesi veya dinletilmesi

2.2.3. İstismarın Yansımaları

Şiddet ve istismar durumlarının çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisi olmaktadır. Ancak çoğu zaman bu duruma maruz kalan çocuklar; fiziksel zarar verme ile tehditler (çocuğa veya ailesine), evden atılma korkusu, söylediklerine inanılmaması korkusu, utanma veya suçluluk duyguları nedenleri ile cinsel istismara maruz kaldıklarını söylemek istemezler.⁴³

Ayrıca çocuklar çoğunluk ile cinsel istismara maruz kalmalarının kendi kabahatleri olduğuna inanırlar, dolayısıyla bu ortaya çıktığında başlarının derde girmesinden korkarlar. Çok küçük çocuklar ise istismara maruz kaldıklarını anlatabilecek kadar dil becerisine sahip olmayanlar olayı oyun içinde oluyorsa çocuk istismar edildiğini anlayamayabilir. Çocuk herhangi bir biçimde istismara maruz kaldığında, dünyanın güvensiz ve tehlikeli bir yer olduğunu düşünmektedir. Çocukta savunmasızlık ve acizlik duygularının da geliştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı durumlarda depresyon nüksetmekte bazı durumlarda ise kendisinin değersiz hissedilmesi sonucu gündeme gelmektedir. Aşırı uyarılmışlık veya stres de bu durum neticesinde ortaya çıkan etkilerden kabul edilmektedir.⁴³

Burada iki önemli nokta ortaya çıkmaktadır. Birinde çocuğun istismar edildiğinden haberi olmadan bu duruma maruz kalmasıdır. Diğeri ise hayata karşı çeşitli özgüvensiz duygular geliştirmesine zemin hazırlanmasıdır. Birincisinde çocuk ile etkileşimli bir iletişimin önemi büyüktür. İkincisinde ise sağlıklı iletişim sayesinde istismardan haberdar olunması ve istismara uğrayan mağdurun sıkıntılarının üstesinden gelebilmesi adına yardım alınmasıdır. Toplumsallaşma, bireyler ve sistemler için çok önemlidir. Saldırganlık davranışlarının öğrenilmesi konusunda çocukluk ve yetişkinlik döneminde kitle iletişim araçlarının etkisi ne kadar önemli ise bu davranışlar ortaya çıktığında sorunların çözümü o kadar önemlidir.³⁶ Elbette davranışlar toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi ve alınacak önlemler de farklı olacaktır. Ev ve aile içi, okul ve eğitim ortamları, kurumlar, topluluk ve sokaklar gibi bulunduğu her yerde çocuk şiddetle tanışmaktadır. Ancak çocuk en çok bulunduğu ortamda yani ev/aile içerisinde şiddete maruz kalmaktadır. Ev içi şiddet, çocuğun anne, baba, kardeş, akrabalar, bakıcı veya diğer yetişkinler tarafından çocuğa karşı uygulanan şiddet olarak bilinmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı ve en güvenilir yer olması gereken evin içinde şiddet görmesi, çocuğun

en başta güven duygusunu doğrudan etkilemektedir.⁴⁴ Bu şekillerde ortaya çıkan şiddet olaylarında, çocuklar güven duygularını kolayca kaybedebilmekte ve yaşamlarının devamında bu sıkıntı ile mücadele edebilmektedirler.

İstismara maruz kalan çocukların genelinde bazı belirteçler gündeme gelmektedir. Bunlar arasında;⁴⁵

- Tekrar eden ve rahatsız edici düşüncelerin oluşması,
- Olaya ilişkin çeşitli kâbusların görülmesi,
- Uykuya dalma konusunda güçlük çekilmesi,
- Öfke patlamaları yaşanması,
- Konsantrasyon bozuklukları görülmesi,
- Çeşitli işlev ve cinsel kimlik bozuklukları,
- Depresyon ve anksiyete gibi strese bağlı rahatsızlıklar,
- İntihara ilişkin davranışlar,
- Alkol ve madde kullanımı ön plana çıkmaktadır.

Şiddet, ihmal ve istismarın kalıcı ve kalıcı olmayan çeşitli yansımaları söz konusu olmaktadır.

2.3. Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı yaralanmalar, sakatlıklar ve ölümlere sebebiyet veren ve sosyal, tıbbi, hukuki yönleri bulunan bir kavramı ifade eder.^{36,45} Birçok şekilde gündeme gelen istismar kavramı tanımları türlerine göre çeşitlilik göstermektedir. Tüm dünyada her yıl milyonlarca insanı olumsuz olarak etkileyen çocuk istismarı, tüm toplumlarda yaygın olarak görülen ve sağlık sorunu olmasının yanında sosyal sonuçları barından önemli bir sorundur.^{46,47} Dünya genelinde %23 oranında fiziksel istismar, kız çocuklarının %18'inde erkek çocukların %8'inde cinsel istismar, %36 oranında duygusal istismar ve %16

oranında ihmal varlığı tespit edilmiştir.⁴⁸ Şekil 2.1’de çocuk üzerinde oluşan bazı istismar belirtileri gösterilmiştir.⁴⁹

Şekil 2.1. Çocuk İstismarı

2.3.1. Kavramsal Çerçeve

Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını, “bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar” olarak tanımlamıştır.^{50,51}

Çocuk istismarı ve ihmali; bir erişkin tarafından çocuğa yöneltile, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz veya zarar verici olarak ifade edilen, çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin bütünü olarak tanımlanabilir. Bu süreçte çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel veya sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur.⁵²

2.3.2. Ortaya Çıkaran Etmenler

İstismar, kimi zaman çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel saldırısı olurken, kimi zaman da küçük yaşta ağır, uygunsuz işlerde çalıştırılıp büyük sorumluluklar üstlendirmektir. Çocuğun çalıştırılması, çocuk işgücünün istismarı, sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocukların sorunları günümüzde birçok toplumda görülen ve çözüm bekleyen sorunlardır. Türkiye’de de bu sorun ehemmiyet arz etmektedir. Pek çok çocuk ve genç, ailelerinin geçimine katkıda bulunmak ya da kendilerini geçindirmek için küçük yaşta çalışmaya atılmakla ve türlü istismar ve ihmal çeşitleri ile karşılaşmaktadır. Ayrıca engelli çocukların büyük bir bölümünün ise gelişmelerini sürdürebilmeleri için gerekli imkânlar ve ortamlar sağlanmamaktadır.⁵³ Bahsedilenler ışığında çocuk ihmal ve istismarını hazırlayan zeminlerin (özellikle gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde) daha kolay oluştuğu görülmektedir (Tablo 2.2).⁴³

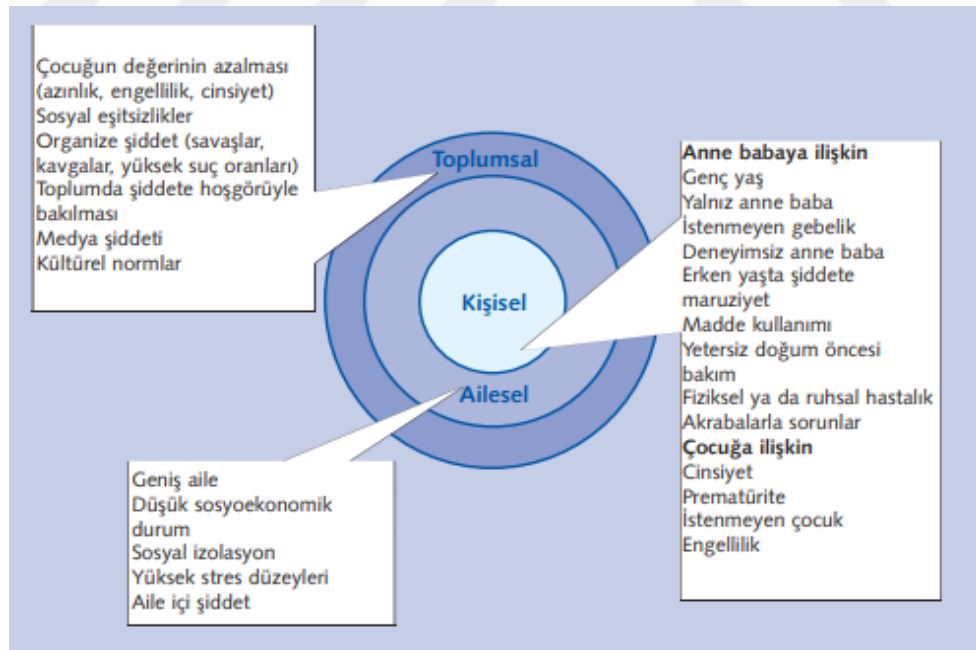
Tablo 2.2. Duygusal İhmal ve İstismarın Altında Yatan Bazı Faktörler ve Risk Unsurları

Annede depresyon rahatsızlığının bulunması	Ailesel manada disfonksiyonlar
Ebeveyne ait zihinsel sorunların varlığı	Ev içerisinde şiddet durumu
Ebeveyne ait alkol ve madde kullanımı sorunu	Çocuğun zor mizaçlı olması
Ebeveynin öz yıkım davranışına sahip olması	Ebeveyne karşı empati eksikliği
Ebeveynin düşük özgüvene sahip olması	Sosyal strese ilişkin faktörler
Ebeveynin düşük sosyal davranışları	Çocuğa ait öğrenme güçlükleri
Maddi sıkıntılar	Evde başka bir erişkin bulunmaması

Türkiye’de şiddetin bir “terbiye” biçimi olarak görülmesi, bunun hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesi; şiddetin hem tekrarlamasına hem de gizlenmesine neden olmaktadır. Sözde “terbiye” adı altında çocuklar dayak yemekte,

bodrum gibi karanlık odaya kapatılmakta, yakılmakta, ağızlarına biber sürülmekte, aç bırakılmakta, azarlanmakta, aşağılanmaktadır. Evinden kaçan çocukların yarıya yakını evdeki dayaktan yakınmaktadır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada 14 yaşın üstünde olan çocukların neredeyse dörtte üçü çocukluğunda dayağa maruz kaldıkları belirlenmiştir.⁵⁴ Çocuklukta fiziksel şiddet hikayesi ile kendi çocuğunu kötüye kullanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.⁵⁵ Dolayısıyla çocukluk döneminde herhangi bir şiddet türüne maruz kalan birey, ileriki dönemlerde aynı davranışı uygulayabilmektedir.

Türkiye'de ve dünyada çocuk istismarının her geçen gün arttığı yapılan araştırmalarla tespit edilmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi adına öncelikle ne ile savaşılabileceğinin iyi bilinmesi şart olmaktadır. Buradaki kasıt, çocuk istismarına ilişkin risk faktörleri ve çocuk istismarının belirtileriyle birlikte altında yatan etmenlerin tespit edilmesi şeklindedir. Bu risk faktörleri; toplumsal, kişisel ve ailesel olmak üzere sınıflandırılmıştır (Şekil 2.2).⁵⁶

Şekil 2.2. Çocuk istismarına İlişkin Risk Faktörleri

Çocuğa yönelik faktörler ise; çocuğun istenmemesi, olması gerekenden küçük doğum, cinsiyet ve istenmeyen çocuk şeklindedir.⁵⁷

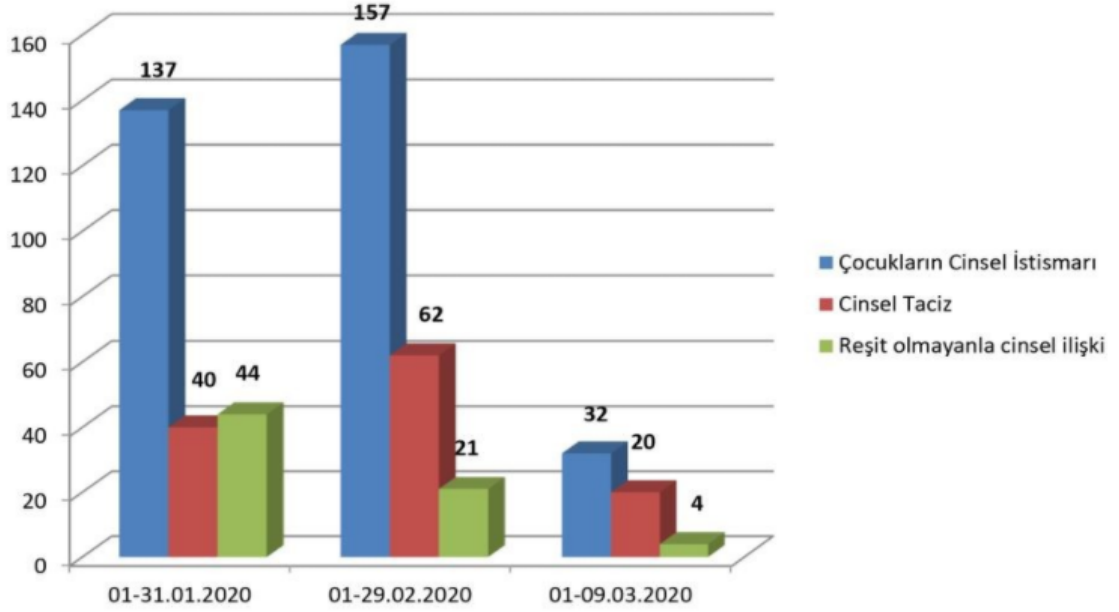
Şekil 2.3. Kötü Muamele Görme Riski Taşıyan Çocuklarda Karakteristik Faktörler

Günümüzde çocuk ihmal ve istismarına olanak sunan birçok unsur bulunmaktadır. Bunlardan biri de Koronavirüs hastalığı olmaktadır. Salgın dönemlerinin yarattığı kaos ve olağanüstü durumlar özellikle ihmal ve istismar konusunda bildirimlerin yapılamaması noktasında gündeme gelmektedir.⁵⁸

Tablo 2.3. Çocuğa Yönelik İstismarın Belirtileri

-
- Çocukların yaşlarına uygun olmayan davranışlar sergilemesi yani gerilemeleri
 - (Anneye bağımlılık, parmak emme veya yatak ıslatma davranışları)
 - Bazı durumlarda saldırgan davranışlar sergilenebilmekte
 - Rüya aleminde yaşıyormuşçasına hiçbir şeye ilgi göstermeme
 - Arkadaşlık kurmada ve arkadaş ilişkilerinde çeşitli zorluklar oluşabilmekte
 - Hem rahatsız edici hem de tekrarlayıcı davranışlar sergileme
 - Cinsel içerikli davranışlar sergilenebilmekte veya bu içerikte kelimelerin kullanımı olabilmekte
 - Sebepsiz baş ağrısı ve mide bulantılarının yanında, iştah bozuklukları, uyku bozuklukları, aşırı ağlama gibi tepkiler verilebilmekte
 - Odaklanmada zorluk, okul başarısında düşme veya okuldan kaçma gibi davranışlar sergileme
 - Uykuya dalmada güçlük çekme
 - Tekrar eden kâbuslar görme
 - Cinsel davranışlarda artma ve yaşına uymayan biçimde cinsel davranışlar sergileme durumu
 - Olayı hatırlatan kişi, nesne, yer veya diğer şeylerden kaçma ve bunlara karşı yoğun biçimde tepkiler verme
 - Bazı çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) görülmesi
 - Daha önce tanıdığı kişilerle yalnız kalmak istememe ve kendisine dokunulmasını istememe
-

Şekil 2.4'de Ocak ayından Mart ayına değin çocuk istismarına ilişkin bildirimlerde düşüşler yaşandığı görülmektedir. Buna göre, Ocak ayında 137 cinsel istismar bildirimini söz konusu iken Şubat ayında 157 ve Mart ayında ise büyük bir düşüşle 32 olmaktadır. Cinsel taciz bildirimleri Ocak ayında 40, Şubat ayında 62 ve Mart ayında 20 olarak belirlenmiştir.⁵⁸

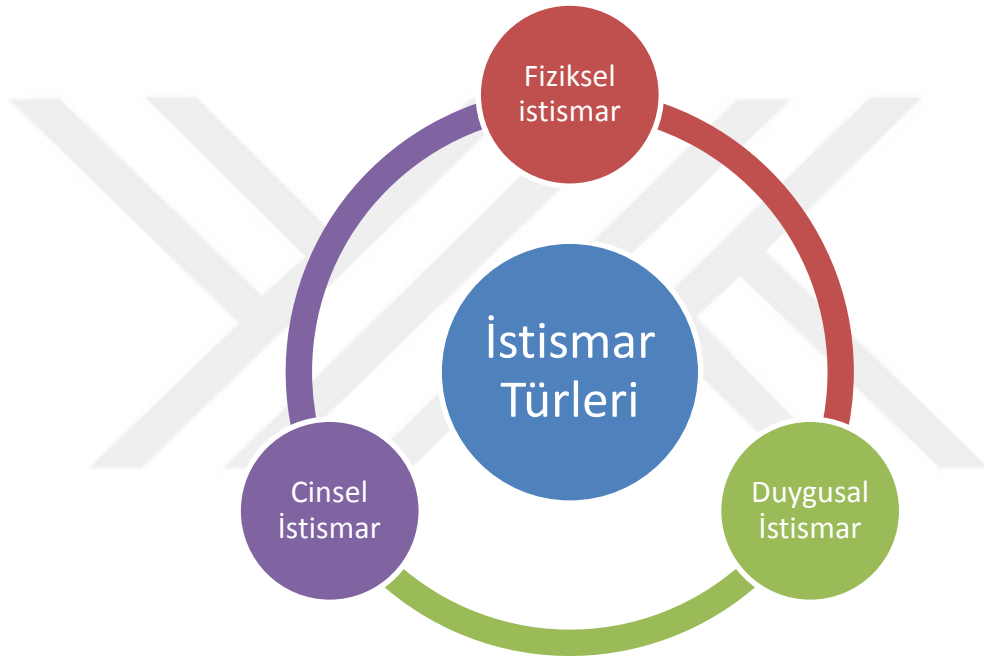
Şekil 2.4. Çocuk İstismarı Bildirimleri

Son olarak reşit olmayanla cinsel ilişki bildirimleri Ocak ayında 44, Şubat ayında 21 ve Mart ayında ise 3'tür. Buradan çıkarılacak sonuç, Ocak ve Şubat'ta artış gösteren bu verilerin Mart ayında Koronavirüs salgınıyla birlikte artmasına karşın bildirimlerde büyük düşüşler yaşanmış olmasıdır. İlan edilen sokağa çıkma yasakları, karantina önemleri, kurumların farklı alanlarda ve yoğun biçimde çalışmaları, kurumların çalışma sistemlerinde yaşanan salgın nedeniyle getirilen olağanüstü düzenlemeler ve bildirim yapılacak mekanizmalara ulaşımındaki zorluklar bu durumu iyice güçleştirmektedir.⁵⁸

Çocuk ihmal ve istismarına salgın dönemlerinde imkân veren durumlar ve zemin hazırlayan etmenlerden kısaca bahsettikten sonra ihmal ve istismar olaylarını önlemeye yönelik çalışmaları irdelemek gerekli görülmektedir.⁵⁸

2.3.3. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Çocuk istismarına ilişkin türler incelendiğinde; fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar karşımıza çıkmaktadır. Bu istismar türleri kısaca incelenmek istendiğinde (Şekil 2.5).⁵⁹

Şekil 2.5. Çocuk İstismarı Türleri

Çocuk istismarına ilişkin türler üzerinde kısaca durulmak istendiğinde;

Fiziksel istismar: Kasıtlı bir biçimde çocuğa fiziksel güç uygulamak suretiyle, onun sağlığını, gelişimini, onurunu veya yaşamını tehlikeye atacak, zarar verme ihtimali yüksek istismar türü olmaktadır.

Duygusal istismar: Ebeveynin ya da çocuğa bakım işlemini üstlenen kişinin sözleriyle veya davranışlarıyla çocuğun gelişimini ve ruh sağlığı ile genetik kapasitesini

olumsuz biçimde etkilemek suretiyle yapılan istismar türüdür. Aynı zamanda, bu süreç bir defa olabildiği gibi birkaç defa tekrar eden biçimde de gündeme gelebilmektedir.

Cinsel istismar: Çocuğun durumu kavrayamayacağı, toplumun normlarına ve kurallarına uygun olmayan, çocuğun onay vermesinin mümkün olmadığı, gelişimsel manada da bu duruma hazır bulunmadığı bir cinsel etkinliğe dahil edilme durumu cinsel istismar olarak tarif edilmektedir. Konu üzerinde daha ayrıntılı bilgi vermek gerektiğinde çocuğun bir yetişkin tarafından maruz kaldığı bazı durumlar gündeme gelmektedir. En sık karşılaşılan istismar türlerinden biri olan cinsel istismara ilişkin bazı davranışlar;⁶⁰

- Cinsel uyarı veya cinsel doyum adına çocuğun kullanılması,
- Teşhircilik uygulanması,
- Irza geçme de dahil olmak üzere bu noktaya değin ulaşan davranışlar,
- Çocuğu fuhuş yapmaya zorlamak,
- Çocuğun genital bölgesine dokunmak,
- Çocuğu çeşitli biçimlerde cinsel obje olarak kullanmak şeklindedir.

Burada çocuğun bir yetişkin tarafından, onun cinsel istekleri doğrultusunda zorla veya ikna edilerek kullanılması durumu ön plana çıkmaktadır.⁶¹

Fiziksel istismara ilişkin basit bir açıklama yapmak mümkün görünmemektedir. Uzmanların çoğu, fiziksel istismarın çocuğun ailesi, çevresi anne ve babasıyla alakalı etyolojik etkenlere dayalı olduğu görüşünü belirtmektedir. Bu noktada bakım verene ait bazı risk etmenleri söz konusu olmaktadır. Bunlara örnekler verilirse;⁶²

- Psikiyatrik manada görülen bozukluklar,
- Madde kullanım durumu,
- Kendisinin de çocuk yaşta istismara maruz kalmış olması,
- Sosyal destekten yoksun biçimde yaşama ve diğer etmenler ön plana çıkmaktadır.

Birçok fiziksel istismar türü mevcuttur. Bunlardan biri de çocuğun dövülmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Büyük çocuklar bir alet kullanılarak, yumruk veya açık elle dövülebilirler. Çoğunlukla lezyonlar baş, ense, sırt ve kalçalarda yoğunlaşmıştır. Sıklıkla moraran bölgelere komşu kemik dokularda kırıklar görülür, kafatası kırıkları, subdural hematom, oküler travma ve karın travması saptanabilir.⁶³

Bir diğer fiziksel istismar türü yanıklar olmaktadır. Yanıklar bazı durumlarda belirgin bir biçimde istismar türü olarak gündeme gelebilmektedir. Bazı durumlarda ise çocukla fazla ilgilenilmediği için meydana gelmektedir. Çoğunlukla sıcak su yanıkları olarak gündeme gelen bu tür, çocuk istismarı türleri içerisinde %10'luk yer kaplamaktadır.⁶⁴

Bazı uzmanlar çocuğa ilişkin istismar türleri içerisinde ekonomik istismarı da ele almaktadır. Ekonomik istismar söz konusu olduğunda, çocuğun gelişimini engelleyici bir biçimde ona uygun olmayan işlerde çalıştırılması, düşük ücretli işgücü olarak görülmesi veya haklarını ihlal edici uygulamalarda bulunulması söz konusu olmaktadır.⁵⁹

2.3.3.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar en geniş ifadesi "çocuğun kaza dışı yaralanması" şeklinde açıklanabilir.⁶⁵ Fiziksel istismar çocuğun fiziksel zarar görmesiyle meydana gelir. Çok fazla eski yara, ebeveynlerden zarar gören çocuğun tıbbi yardıma geç başvurulması ile şüpheli durum olarak kabul edilebilmektedir. Son zamanlarda konuya verilen önemin artması, doktorların bilinçlenmesi ve birçok hastanede şüpheli vakalar için komisyonların kurulmuş olması "tespit edilen" vakaların arttığı gözlenir.⁶⁶

Ayrıca istismar; itekleme, sarsma, çimdikleme, bağlama, boğazını sıkma, kafasını duvara veya başka yere çarpma, bedensel olarak aşırı şekilde çalıştırma, yıkanıp temizlenmesine izin vermeme, ağzına acı maddeler sürme, eline ayağına iğne batırma, ellerini-ayaklarını yakma şeklinde ortaya çıkabilir. Fiziksel muayenede, bacaklarda,

sırtta, genital bölgede morluk, farklı zamanlarda oluşmuş lezyonlar, sigara yanıkları, sıcak su yanıkları, karaciğer, dalak yırtılması, beyin kanaması, şüpheli durumlar olarak belirlenir.⁶⁶

Fiziksel istismar nedeniyle çeşitli türlerde yaralanmalar söz konusu olmaktadır. Bunlar sınıflandırılırsa: Deri yaralanmaları; yüzeysel yaralanmalar, kesiler ve 2.-3. derece yanıklar gibi ciddi yaralanmalara kadar değişen lezyonlar, morluk ve çeşitli travmatik yaralarıdır.⁶² İnsan ısırıkları; büyük ihtimalle istismarı gösterir ve eskiden oluşmuş izler gözden kaçabilir, bebekler ile daha büyük çocuklarda görüldüğü yerler farklıdır (bebeklerde kalça ve genitale yakın bölgelerde ceza amacı iken daha büyük çocuklarda ise cinsel amaçlı veya fiziksel istismara bağlıdır), genellikle birden fazladır, net görünümlü veya emme izleriyle birlikte görülür, emme izi bazen cinsel istismarı gösteren tek bulgu olarak da gözükabilir.⁶⁷

2.3.3.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, cinsel arzuları tatmin amacıyla kişilerin beden dokunulmazlığını bozacak davranışların gerçekleştirilmesidir ve cinsel suç kapsamında değerlendirilir. Cinsel saldırı suçu farklı cinsten ya da aynı cinsten kişilerce birbirine yönelik işlenebilir, suçlu ya da mağdur erkek veya kadın olarak karşımıza çıkabilir.⁶⁸

Çocuğun cinsel istismarı, çoğunlukla saklanan, kısa ve uzun dönemli etkileri olabilen ve artan sıklıkla gözlenene belirlenmesi en zor olan çeşididir. Cinsel istismar bir çocuğun bir başka çocuk üstüne belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa ya da büyük bir yaş farkı (en az 6 yaş) bulunuyorsa cinsel haz amacıyla cinsel etkileşime maruz kalmasıdır. Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin seksüel uyarılması için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı kabul edilir.⁶⁵

Cinsel istismar dokunma davranışları (cinsel organlar, göğüs, kalça, oral-genital ya da cinsel temas) ile olduğu gibi dokunma davranışları olmadan (çocuğun çıplak bedenini seyretme, teşhir ya da çocuğu pornografiye) da gerçekleştirilmiş olabilir. Dokunmadan olan davranışlar maruz bırakma (pornografik içerikli resim film vs. gösterme). İstismarcılar genellikle ustaca ikna beceri ve taktikler kullanarak oyun ile hile yapıp kandırabilir, korkutabilir, çocuğun sessiz olması, kimseye söylememesi için çeşitli tehdit yollarını kullanabilir. Genellikle bedensel güç kullanmaz. Çocuğun kendilerine bağlanmasını sağlarlar. Bu taktikler hediyeler alma veya özel aktiviteler ayarlama olabilir ki böylece mağdurun kafası karışarak karşı durmasını zorlaştırır. Her yaştan, ırktan, etnik gruptan ve ekonomik zeminden çocuklar kolaylıkla cinsel istismara uğrayabilir. Çocuğun cinsel istismarı aile (ebeveyn, üvey ebeveyn, kardeş veya diğer bir akrabası) tarafından olabildiği gibi arkadaş, öğretmen, komşu gibi aile dışı kişiler tarafından da gerçekleşebilir.⁶⁶

Çocuğun bir erişkin, yaş veya gelişimsel olarak kendinden büyük bir çocuk tarafından karşı tarafın cinsel doyum amacıyla, anlamını kavrayamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, onayının olmadığı, yasalar ve toplumun kültürel değerlerine aykırı cinsel eylemlere karışmasına ensest denir.⁶⁹

Kısacası ensest aile içinde, çocuk ve gençlere yönelik uygulanan her türlü cinsel yönelimdir. Çocuğa en yakın ve güvенеbileceği baba, büyükbaba, erkek kardeş, ağabey, amca, üvey baba, üvey erkek kardeş, teyze, hala gibi birinci derece yakın akrabalar tarafından gerçekleşmesi güven duygusunun zarar görmesine neden olabilir bu, çocuğun daha çok derinden sarsılmasına ve yaşamı boyunca psikolojik sorunlara yol açmaktadır.⁷⁰ İnternette çocuk istismarı da başka bir çocuk istismarıdır. Çocuk pornografisi, bir çocuğun gerçek veya kurgulanmış bir cinsel aktivite içinde bulundurulması ya da vücudunun belli yerlerinin cinsel amaçla gösterilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁶⁵

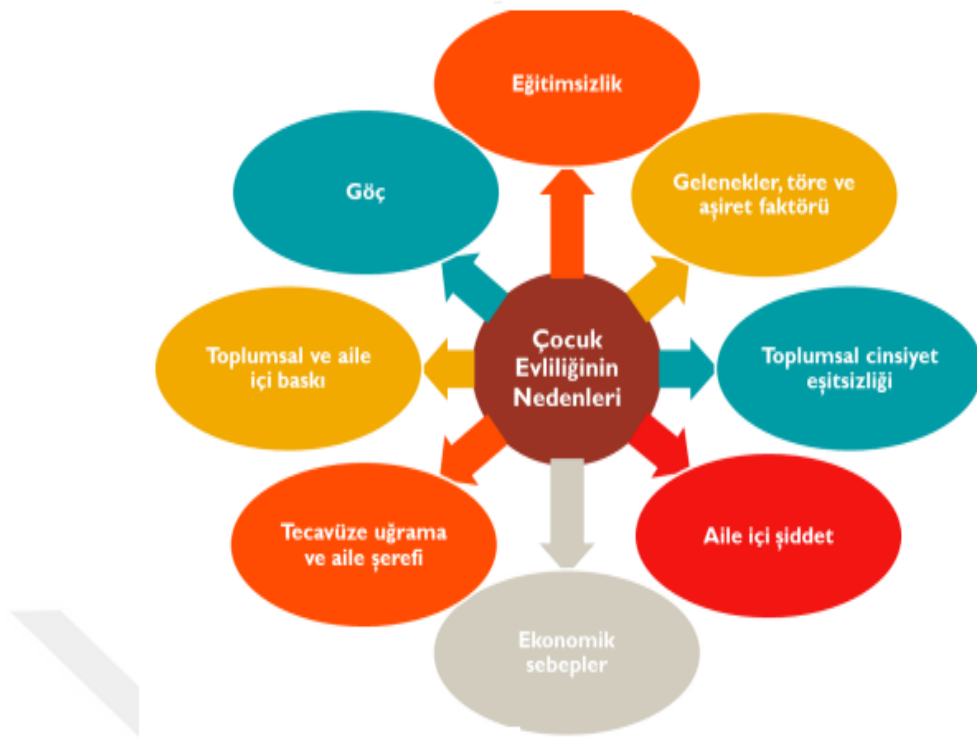
Çocuklarla cinsel ilişkiye girmek isteyen erişkinler, çocukların sık kullandıkları sohbet odalarına girmekte ve burada karşılaştıkları çocuklara erotik fotoğraflar göndererek gerçek ortamda da buluşma teklifleri yapabilmektedirler.⁷¹ Pedofillerin çocukları etkileme şekillerini Şekil 2.6'da görebiliriz.⁷² İnternetin pornografik yayın aracı olarak kullanılması hızla artmaktadır.⁷¹

Pedofilin Söylediği	Çocuğun Yorumu
Bana yaptığına bak	Bunu ben yaptım, bu benim hatam
Bundan hoşlanıyorsun, gülümsüyorsun.	Bundan hoşlanıyor olmalıyım. Çünkü ağlamadım.
İşte sana biraz para.	Karşılığını aldım.
Parayı aldın.	Ben bir fahişeyim
Bunu karşılıksız yaptın	Bundan hoşlanıyor olmalıyım.
Çok şirinsin	Onu cezbettim.
Hayır diyebilirdin.	Hayır demedim, öyleyse bunu istedim.
Geri döndün	Bunu istiyor olmalıyım.
Oyunu sen başlattın	Evet ben başlattım, benim hatam olmalı
Anlatmadın	Bu olay bu kadar hatalı bir şey olamaz.
Üzgünüm	Sorun değil

Şekil 2.6. Pedofillerin Çocukları Etkileme Şekilleri

Cinsel istismarda yapılması gereken ilk adım; cinsel istismar mağdurlarının güvensiz ortamdan uzaklaştırılmalarıdır. Bu suçlunun kimliği tespiti için son derece önemlidir. Çocuğa sorulan sorular çocuğu yönlendirici ya da suçlayıcı nitelikte olmamalıdır.⁶⁷

Çocuğa ait istismara ilişkin bir diğer tür de çocuk evlilikleridir.⁷³ Çocukların evlendirilmesi de çocuk istismarına bir örnektir. Elbette çocuk evliliklerine ilişkin bazı nedenler söz konusudur. Bunlar Şekil 2.7 'de sınıflandırılmaktadır.⁷⁴

Şekil 2.7. Çocuk Evliliklerinin Altında Yatan Sebepler

Yukarıda da görüldüğü üzere, çocuk evliliklerinin oluşmasında; göçler, eğitimsizlik, toplumsal manada cinsiyet eşitsizliği, ekonomik faktörler, tecavüze uğrama, baskılar, aile içi şiddet, gelenek, töre ve diğerleri yer almaktadır. Bu da çocukların daha fazla eziyete maruz kalmasına neden olmaktadır.⁷⁰

2.3.3.3. Duygusal İstismar

Duygusal ihmal ve istismar ise gerek çocukların ve gerekse yetişkinlerin diğerlerine göre fark etmelerinin daha zor olduğu bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Diğer ihmal, şiddet ve istismar türlerinin çoğunda vücutta çeşitli somut belirtiler ve kanıtlar yer alabilmektedir. Duygusal ihmal ve istismarın ise daha çok psikolojik olarak uygulandığı ve yine psikolojik manada etkileri gündeme getirdiği görülmektedir.⁷²

Duygusal istismar, çocuğa yapılan diğer bir şiddet çeşididir. Duygusal istismar çocuğun iç görünüşü ya da psikolojik bütünlüğünü bozan her tür kronik eylem ya da eylemsizlik olarak tanımlanır ki günlük yaşamda tanımlanması en zor ancak en sık

rastlanan istismar türlerindendir. Duygusal istismarın olma nedenleri kendilerine bakmakla yükümlü kişiler tarafından olumsuz olarak etkilendikleri tutum ve davranışlara maruz kalmaları ile olabileceği gibi gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan yoksun bırakılmaları olarak da görülebilir.⁴³ Duygusal istismar fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel belirtilerin olmaması ve tek başına bulunabileceği gibi birçok vakada diğer istismar türleriyle birlikte bulunduğu tespit edilmesinde dolayı diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır.⁷²

2.3.4. Çocuk İstismarının Etkileri

Şiddet ve istismar durumlarının çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisi olmaktadır. Ancak çoğu zaman bu duruma maruz kalan çocuklar,

- Fiziksel zarar verme tehditler (çocuğa veya ailesine),
- Evden atılım korkusu,
- Söylediklerine inanılmaması korkusu,
- Utanma veya suçluluk duygularından dolayı cinsel istismara uğradıklarını açıklamak istemezler.⁷²

Ayrıca çocuklar genellikle cinsel istismara uğramalarının kendi suçları olduğunu düşünürler, dolayısıyla bu açığa çıktığında başlarının derde girmesinden korkarlar. İstismara uğradıklarını anlatamayacak kadar küçük çocuklar kadar eylemi oyun içinde oluyorsa çocuk istismar olduğunu anlayamayabilir.⁷²

Çocuk herhangi bir biçimde istismara maruz kaldığında, dünyanın güvensiz ve tehlikeli bir yer olduğunu düşünmektedir. Çocukta savunmasızlık ve acizlik duygularının da geliştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı durumlarda depresyon nüksetmekte bazı durumlarda ise kendisinin değersiz hissedilmesi sonucu gündeme gelmektedir. Aşırı uyarılmışlık veya stres de bu durum neticesinde ortaya çıkan etkilerden kabul edilmektedir.⁷²

Gerek çocukluk döneminde gerekse yetişkinlik döneminde kitle iletişim araçlarının etkisiyle hızlı öğrenilebilen saldırganlık davranışlarının oluşması kadar, bunun yol açtığı çatışmaların çözülmesi de önemlidir.⁷⁵ Bu davranışların toplumdan topluma değişiklik göstereceği ve alınacak önlemlerin aşacağı hesaba katılmalıdır.⁶⁷

Çocuğun bulunduğu her ortamda çocuğa karşı şiddet oluşabilir. Ancak çocuk en çok içinde bulunduğu ortamda yani ev içinde şiddete maruz kalmaktadır. Ev içi şiddet, çocuğun yaşadığı ev ortamında anne, baba, kardeş, akrabalar, bakıcı veya diğer yetişkinler tarafından çocuğa karşı uygulanan şiddet olarak gündeme gelmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı ve en güvenilir yer olması beklenen evin içinde şiddete uğraması, çocuğun en başta güven duygusunu doğrudan olumsuz etkilemektedir.⁴⁴ Bu şekillerde ortaya çıkan şiddet olaylarında, çocuklar güven duygularını kolayca kaybedebilmekte ve yaşamlarının devamında bu sıkıntı ile yüzleşmek zorunda kalabilmektedirler.⁷³

İstismara maruz kalan çocukların genelinde bazı belirteçler gündeme gelmektedir. Bunlar arasında;⁴⁵

- Tekrar eden ve rahatsız edici düşüncelerin oluşması,
- Olaya ilişkin çeşitli kabusların görülmesi,
- Uykuya dalma konusunda güçlük çekilmesi,
- Öfke patlamaları yaşanması,
- Konsantrasyon bozuklukları görülmesi,
- Çeşitli işlev ve cinsel kimlik bozuklukları,
- Depresyon ve anksiyete gibi strese bağlı rahatsızlıklar,
- İntihara ilişkin davranışlar,
- Alkol ve madde kullanımı ön plana çıkmaktadır.

Şiddet, ihmal ve istismarın kalıcı ve kalıcı olmayan çeşitli yansımaları söz konusu olmaktadır. Bu yansımalar üzerinde durulduktan sonra Türkiye'de çocuk ihmal ve istismarından çeşitli veriler aracılığı ile bahsetmek mantıklı olmaktadır.⁷⁴

Şekil 2.8. İstismarın Sonuçları

Çocuklara yönelik gerçekleşen istismarın kısa ve uzun süreli birçok etkisi mevcuttur. Hatta bazı istismarların ömür boyu kalıcı etkileri olduğu görülmektedir(Şekil 2.8).⁷⁶ Her ne kadar somut olan sıkıntılar daha çabuk görülüp daha çabuk anlaşılırken, psikolojik sorunların ise zamana yayılmış biçimde kendisini gösterdiği görülmektedir. Hatta bazı durumlarda tüm yaşantıyı etkisi altına almaktadır.

Yukarıda görüldüğü üzere, istismara maruz kalan çocuklarda çeşitli etkiler meydana gelmektedir. Bunlardan bazıları;

- Yeme bozukluklarının geliştirilmesi,
- Şiddete eğilim gösterilmesi,
- Depresyon ve diğer psikolojik sıkıntılar,
- Cinsel hastalıklar veya zorunlu gebelikler,
- Alkol veya madde bağımlılığı,

- Diğer neticeler ortaya çıkmaktadır.⁴³

2.3.5. Çocuk İstismarının Şiddeti ve Sürekliliği

Çocuk ihmal ve istismarının her geçen gün arttığı bilinmektedir. Ancak salgın gibi benzeri olağanüstü durumların yaşandığı dönemlerde ise bu durumun daha içinden çıkılmaz bir hal aldığı görülmektedir.⁷⁵

Yapılan bazı araştırmalara göre, koronavirüs döneminde çocukları bekleyen bazı riskler söz konusu olmaktadır. Bu risklerden bazıları sıralanmak istendiğinde;⁷⁷

- Eğitim haklarından mahrum kalma,
- Yalnız kalma durumu,
- Yeterli manada tıbbi bakım hizmetinden yararlanamama,
- İhtiyaçlarının ihmal edilmesi,
- Şiddete tanık olunması veya şiddete uğranması,
- İstismara maruz kalınması ve diğer şeyler öne çıkmaktadır.

İstismara çeşitli nedenlerle ve uygulamalarla zemin hazırlayan bazı durumlar söz konusudur. Bu durumlar istismar ve ihmale maruz kalma halinin uzamasını veya sonlanmasını etkilemektedir.⁷⁵

2.3.6. Türkiye’de Çocuk İstismarı Verileri

Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali konusunun gerçek boyutu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak çocuğa karşı şiddet ve istismarın yaygın olduğunu gösteren birçok kanıt bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada;³⁹

%78 ile duygusal istismarın ilk sırada olduğu görülmüştür.

- Bunu %24 ile fiziksel, %9 ile cinsel istismar takip etmektedir.
- Çocukların ucuz iş gücü olarak kullanılmaları şeklinde istismar edildiklerini de Türkiye’de yaygın olarak görüldüğü söyleyebilmek mümkündür.

Yasal düzenlemelere göre 15 yaşın altındaki çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, bir meslek öğrensin, eli iş tutsun, eve katkısı bulunsun gibi nedenlerle çocuklar, eēitim alma haklarından mahrum bırakılarak ve hiçbir güvenceleri olmadan çalıştırılmaktadırlar.⁴⁴ Kötü muamele suçu/suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası’nın ikinci kitabında, “Topluma Karşı Suçlar”a ilişkin nc kısmın “Aile Düzenine Karşı Suçlar” başlıklı sekizinci bölümünde 232. maddede düzenlenmiştir. Kötü muamele failin maddi konusunu aynı evde birlikte yaşayan kişi veya üzerinde disiplin yetkisi bulunulan kişi oluşturmaktadır. Yasa koyucu, kötü davranışın maddi konusunu oluşturan kişi gruplarını esas alarak “Kötü muamele” bařlıēı altında iki ayrı suça yer vermiştir: “Aynı evde birlikte yaşayan birine kötü muamele” suçu (TCK m.232/1) ve “disiplin yetkisinin kötüye kullanılması” suçu (TCK m232/2). Her iki suç tipi ile geniş anlamda kötü davranıl cezalandırılmaktadır. rneēin; yasa koyucu, suçlu ile maēdurun sıfatlarını, cinsiyetlerini, yaşlarını ve aralarındaki soy baēını; rneēin eşi/çocukları gibi belirlememiştir.^{78,79}

Suçun faili veya kurbanı olabilmek için eylemi veya hukuki bir zelliēe sahip olmak gerekli deēildir. rneēin: dini nikhla birlikte yaşayanlar, aralarında veylik ilişkisi olan aile bireyleri, belli durumlarda metres ilişkisi içinde yaşayanlar bu suçun suçlusu ve kurbanı olabilirler. Bu kişilerin yanı sıra; aynı evde birlikte yaşamak koşuluyla suç, evdeki hizmetçiye, akrabalara, evlilik dışı birlikte yaşam süren kişilerin birbirlerine, damat veya geline, üvey çocuklara karşı işlenebilmektedir. Türkiye’de 1980-1982 yılları arasında sekiz şehirde yapılan bir araştırmada; 4-12 yaşları arasındaki 16.000 ocuēun, fiziksel ve duygusal açıdan istismar edilip edilmediēi incelenmiştir. Kız çocuklarının %34.6’sının, erkek çocuklarının ise %32.5’inin ihmal ve istismara uēradıkları görülmüştür. Eēitimsiz ebeveynlerin %40’ı çocuklarını istismar ederken eēitim düzeyi yüksek ebeveynlerde bu oran %17’ye kadar düşmektedir. Ayrıca Türkiye’de yapılan bir diēer çalışmada, 4 yaşından itibaren çocukları fazla miktarda dayak yedikleri ve bunun

sonucunda hem fiziksel hem de ruhsal sorunlar yaşadıklarını göstermiştir. Farklı bir araştırmaya göre çocukların maruz kaldıkları fiziksel şiddetin %69'unun suçlusu öteki aile bireyleri, özellikle de anne-babalardır. Çocukları fiziksel istismarından kaynaklı ölümler, 1-4 yaşlar arasındaki çocuk ölümlerinin %3'ünü oluşturmaktadır. Ancak Türkiye'de kayıtlara geçen ya da mahkemelere yansıyan şiddet vakaları çok azdır. Başka bir araştırma, Türkiye'de çocukların %65.72'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir. Çocuk istismarı ve ihmali; anne, baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan fiil ve eylemsizliklerin tamamı olarak kabul edilmektedir. Çocuk istismarı yinelenebilirliğinin bazı özellikleri mevcuttur.⁸⁰ Örneğin; çocuğa genellikle en yakını olan kişiler tarafından yapılıyor olması, çocuk üzerinde yaşamı boyunca etkili olacak uzun süreli izlerinin olması tanımlanması, tedavi edilmesi en zor travma türüdür.⁸¹

İstismar ve ihmalin çeşitli türleri yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorunudur.⁸² Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de şiddeti ve şiddetin önlenmesini bir halk sağlığı sorunu olarak ele almaktadır.⁸³

Türkiye'de çocuk istismarı ile ilgili yapılan araştırmalarda; %78 ile duygusal istismarın baş sırada olduğu görülmektedir. Fiziksel istismar %24 ve cinsel istismar %9 oranındadır. 1980- 1982 yılları arasında sekiz şehirde yapılan bir diğer araştırmada, İstismara uğrama oranı %33, tokat atma, kulak ve saç çekme oranı %25, sopa ile dövme oranı %14 olarak belirlenmiştir. Eğitimsiz ailelerin %40'ı çocuklarını istismar ederken, eğitim düzeyi yüksek ailelerde bu oran %17'ye düşmektedir. Başak bir araştırmada, 7-14 yaş grubundaki çocukların yaklaşık % 40'ı anne ve/veya babası tarafından dayak yediklerini ifade etmişlerdir.⁸⁴ Kesinlik kazanan vakalar incelendiğinde en sık görülen

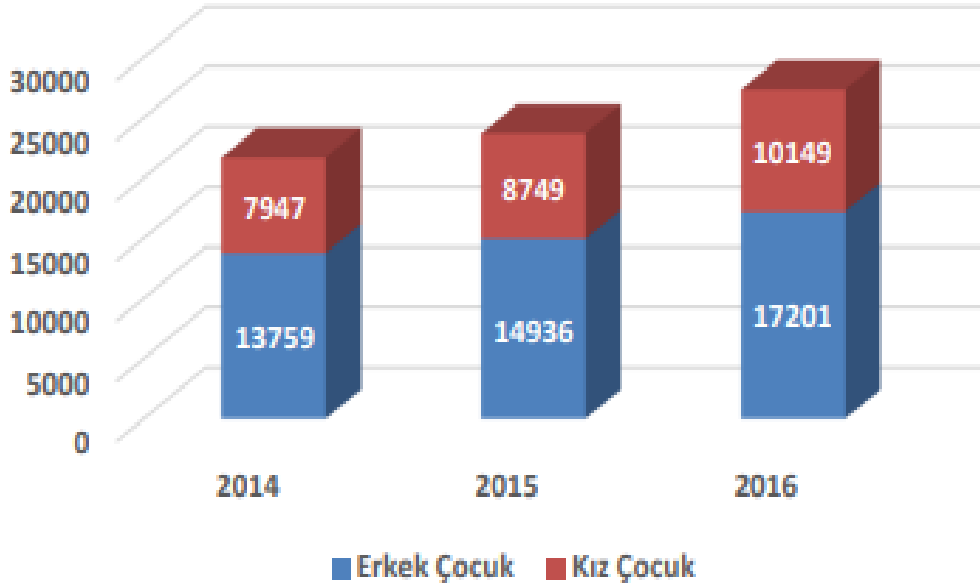
örseleyici yaşantının %54 ile ihmal olduğu; fiziksel istismarın %22, cinsel istismarın %8, duygusal istismarın %4 ile bunu takip ettiği bildirilmektedir. Geriye kalan vakalar (%12) bu travma kategorilerine girmeyen farklı tipte istismar yaşantılarına maruz kalmaktadırlar.⁸⁵

Tablo 2.4. Güvenlik Birimlerine Yaralanma Mağduru Olarak Getirilen Çocuklar

Mağdurlarda Yaş ve Cinsiyet	Mağdur Sayısı		
	2014	2015	2016
0-11	-	-	-
Kız	7.947	8.749	10.149
Erkek	13.759	14.936	17.201
12-14	-	-	-
Kız	6.747	6.296	6.554
Erkek	11.405	11.745	12.769
15-17	-	-	-
Kız	11.811	11.364	12.320
Erkek	22.395	23.098	24.559

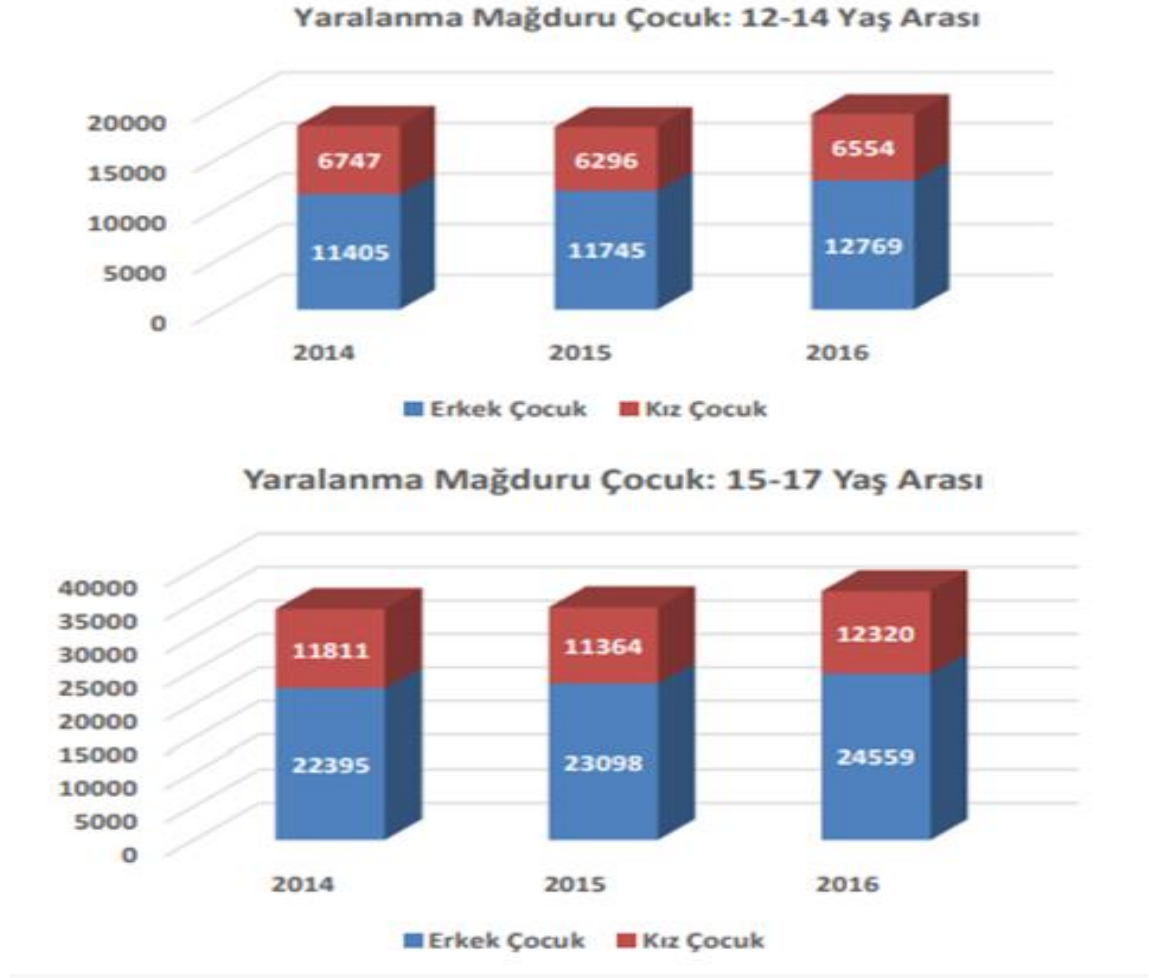
Yukarıda 2014, 2015 ve 2016 yılları arasında güvenlik birimlerine başvuran yaralanma mağduru çocuklara ilişkin verilere yer verilmektedir.⁸⁶ Bu bilgiler ışığında; 2014 yılından 2016 yılına 0-11 yaş aralığındaki yaralanma mağduru kız çocuklarının sürekli olarak artış gösterdiği, 2014 yılından 2016 yılına 0-11 yaş aralığındaki yaralanma mağduru erkek çocuklarının da sürekli olarak artış gösterdiği, 12-14 yaş grubu kız çocuklarında 2014 yılından 2015 yılına düşüş yaşandığı ve 2016 yılında tekrar bildirimlerin arttığı, 2014 yılından 2016 yılına 12-14 yaş aralığındaki yaralanma mağduru erkek çocuklarının sürekli olarak artış gösterdiği, 2014 yılından 2016 yılına 15-17 yaş aralığındaki yaralanma mağduru kız çocuklarının sürekli olarak azalış gösterdiği yani bildirimlerin yıllar bazında yaş büyüdükçe azaldığı, 15-17 yaş aralığındaki erkek çocuklarda ise 2014 yılından 2015 yılına bildirimlerinin azaldığı ve 2016 yılında ise tekrar yükseldiği görülmektedir.

Yaralanma Mağduru Çocuk: 0-11 Yaş Arası

Şekil 2.9. Güvenlik Birimlerine Yaralanma Mağduru Olarak Getirilen Çocuklar (0-11 Yaş Arası)

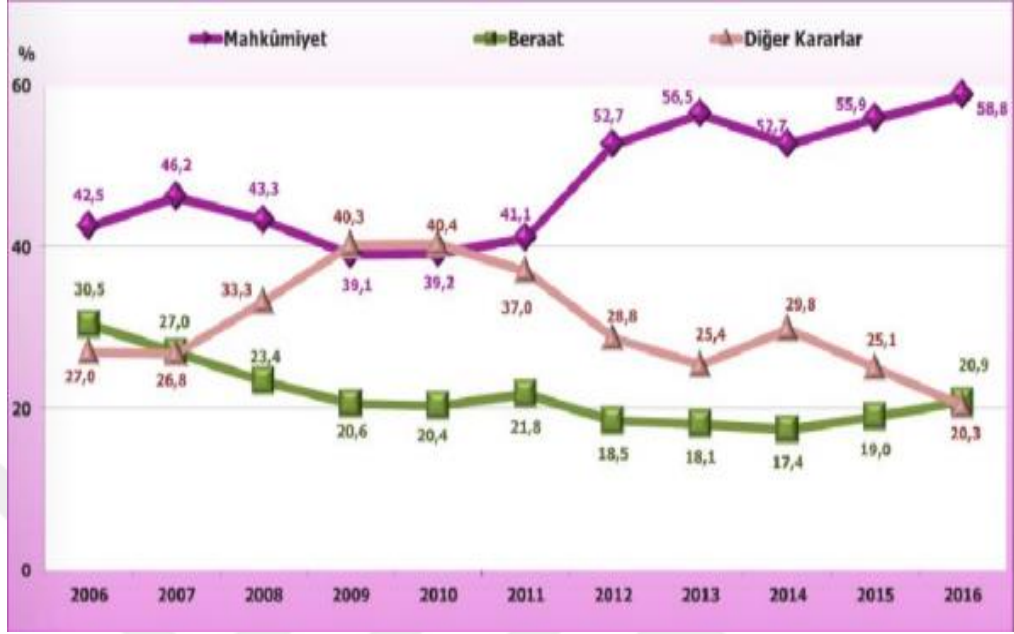
Yukarıdaki şekilde ise 0-11 yaş aralığındaki çocukların yıllar bazında yaralanma mağduru olarak başvurularına yer verilmektedir. Burada, erkek ve kız çocuklarına ait bildirimlerin her yıl artarak devam ettiği görülmektedir. Ancak erkek çocuk mağdurların sayısının kız çocuklara göre neredeyse iki katı olduğu görülmektedir. Buradan iki sonuç çıkarılmaktadır. Ya erkek çocukları daha fazla yaralanma mağduru olmaktadır. Ya da kız çocuklarına ilişkin vakalar güvenlik birimlerine yeterince bildirilmemektedir. Kanımızca ikinci seçenek daha ağır basmaktadır.⁸²

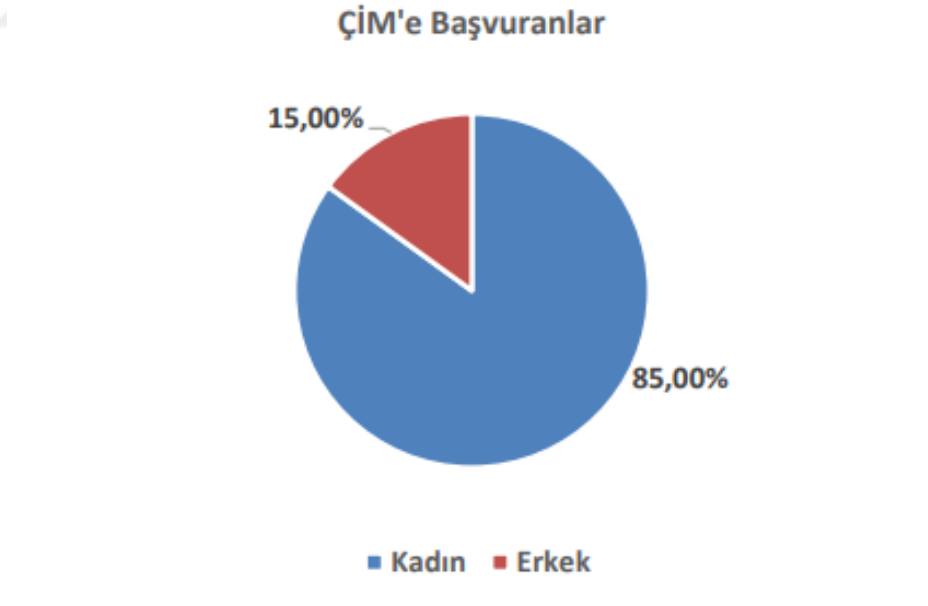
Şekil 2.10. Güvenlik Birimlerine Yaralanma Mağduru Olarak Getirilen Çocuklar (12-14 ve 15-17 Yaş Arası)

Buradan çıkarılması gereken bir diğer unsur ise yaralanma mağdurlarının ne denli sayısal verilerle belirlenebildiğidir. Ortaya çıkan verilerin gerçeği ve gerçek sayıları ne denli yansıttığı hiçbir zaman bilinmemektedir. Bunun yaşanmasında çocukların çok daha küçük yaşta olmaları ve güvenlik birimlerine gidememeleri gösterilebilmektedir. Şekil 2.10⁸² incelendiğinde, 12-14 yaş ve 15-17 yaş aralığındaki çocuklara ait yaralanma mağduriyeti ile güvenlik birimlerine başvurma sayıları karşımıza çıkmaktadır. Şekil 2.11⁸⁷ ışığında çocuk cinsel istismarına ait suç ve karar sayıları analiz edilmektedir. Buna göre; En fazla mahkûmiyet kararının 2016 yılında, en az mahkûmiyet kararının ise 2009

yılında verildiği, En fazla beraat kararı 2006 yılında, en düşük beraat kararının ise 2014'te verildiği, diğer kararlar kısmında ise epey değişkenlik yaşandığı görülmektedir.

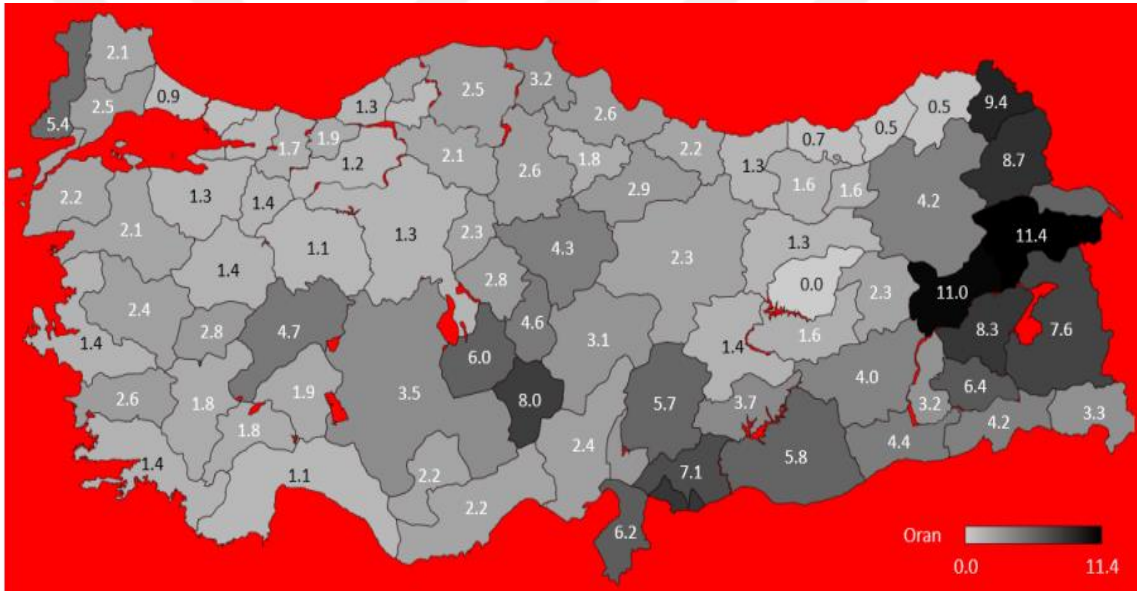

Şekil 2.11. Çocuk Cinsel İstismarı Suç ve Karar Sayısı (2006-2016)

Şekil 2.12. Çocuk İzleme Merkezleri'ne Başvuranlar

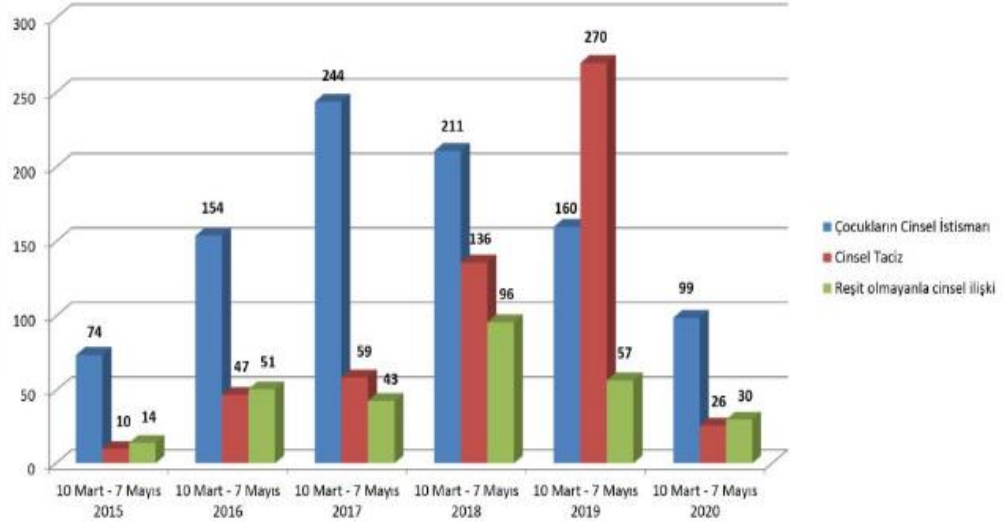
Yukarıda görüldüğü üzere (Şekil 2.12)⁸⁸, ÇİM'e başvuranların %85'ini kadınlar oluşturmaktadır. %15'lik kısım ise erkeklerin başvurularından oluşmaktadır. Şekil 2.13⁷⁷ yardımı ile Türkiye çocuk evlilikleri haritası incelendiğinde, doğuya doğru gittikçe çocuk evlilik oranlarının arttığı görülmektedir. Buradan hareketle, çocuk istismarına ilişkin çeşitli varsayımlarda bulunmak mümkündür. Örneğin, çocukların evlendirilmesi istismar edilmesi ile eşdeğer kabul edilmektedir. Aynı zamanda, bu istismarın aile ve akrabalarla onaylanarak yapılması çocukların daha büyük bir yalnızlık ve istismar ortamı içinde yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum ise çok daha kötü durumlarla sonuçlanabilmektedir.

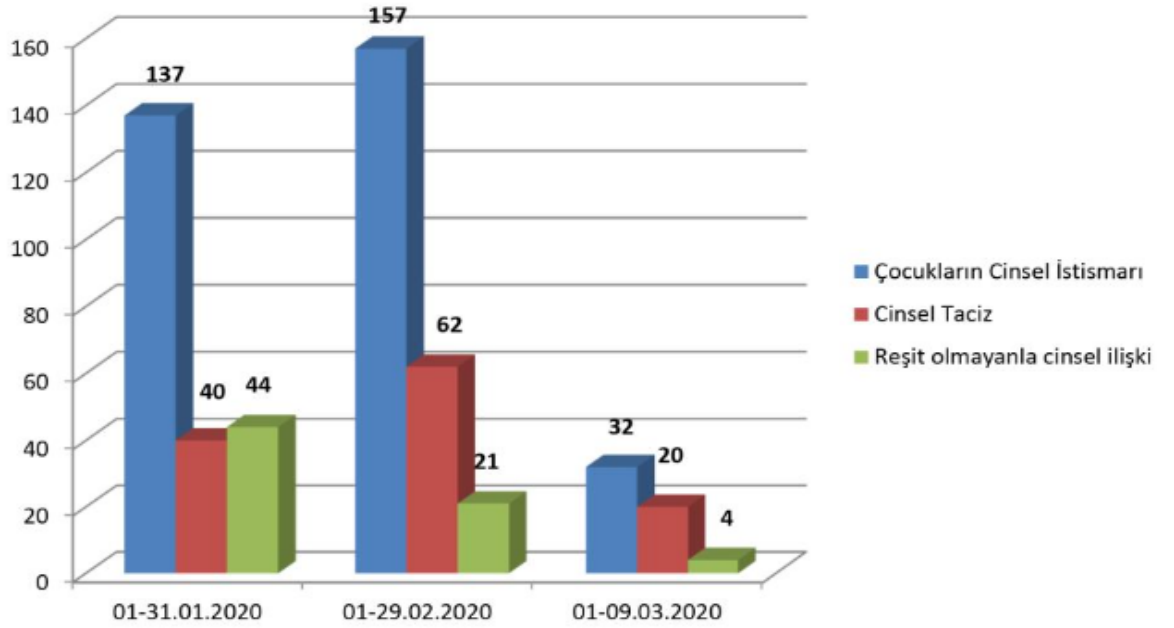
Şekil 2.13. Türkiye Çocuk Evlilikleri Haritası

Şekil 2.14⁷⁴ aracılığı ile 2015-2020 yılları arasında çocuk istismarı, cinsel taciz ve reşit olmayanla ilişki verileri analiz edilmektedir. Bu noktada; Cinsel istismar 2015-2020 yılları arasında 2015 yılından 2017 yılına değin artış göstermiştir. 2017 yılından sonra ise 2020 yılına değin düşüşe geçtiği görülmektedir. Cinsel taciz verileri 2015 yılından 2019 yılına değin yükselerek devam etmiş ve 2020 yılında düşüş yaşamıştır. Reşit olmayanla cinsel ilişki verilerinin ise 2016 ve 2018 yılları dışında düşük seyrettiği

tespit edilmiştir. Buradan hareketle, özellikle 2019 ve 2020 yılları arasında cinsel taciz, reşit olmayanla cinsel ilişki ve cinsel istismar verilerinde düşüş olduğu, bunun da salgınla birlikte artış kazandığı tahmin edilmektedir.

Şekil 2.14. 2015-2020 Yılları Arasında Çocuk İstismarı, cinsel Taciz ve Reşit Olmayanla İlişki Verileri

Şekil 2.15. 2020 yılında Çocuk İstismarı, cinsel Taciz ve Reşit Olmayanla İlişki Verileri

Şekil 2.15⁸⁹ değerlendirildiğinde, Ocak-Şubat ve Mart aylarında değişimler yaşandığı açıktır. Cinsel istismarın ve cinsel tacizin Şubat ayında yükseldiği ve Mart ayında düştüğü ve reşit olmayanla cinsel ilişkinin ise her ay düştüğü tespit edilmiştir.

2.3.7. Dünyada Çocuk İstismarı Verileri

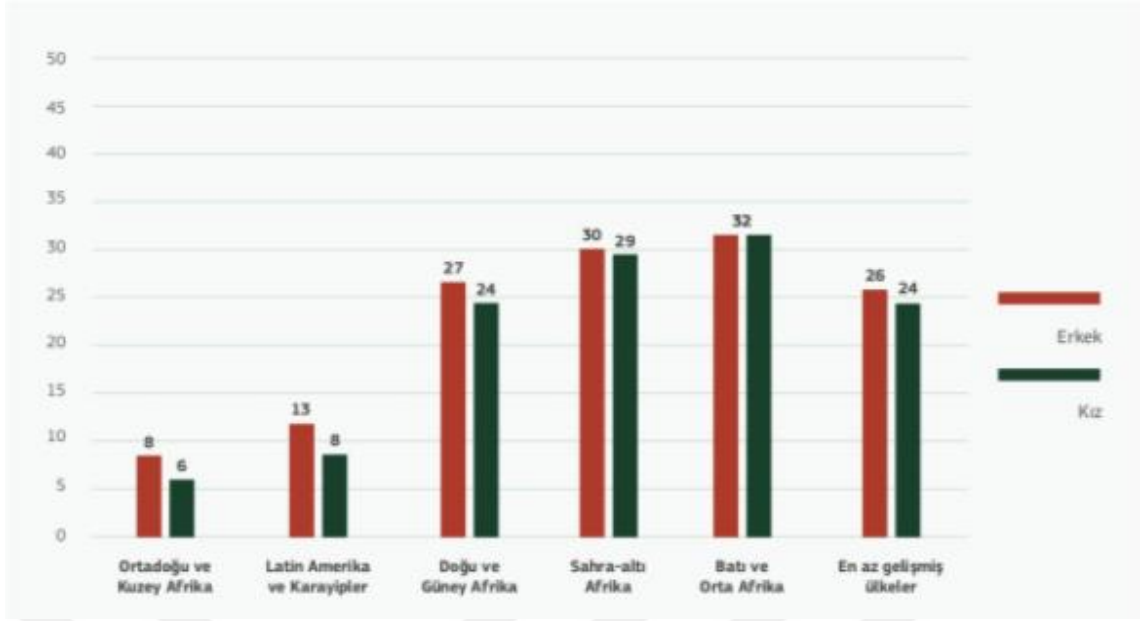
Birçok ülkede görülen çocuklara yönelik ihmal ve istismarın altında çeşitli nedenlerin söz konusu olduğu, her bir çocuğun bu kötü durumdan farklı şekillerde etkilendiği ve durumun ciddiyeti düşünüldüğünde hızlı bir biçimde önlem alınmasının gerekliliği açıktır. Şekil 2.16⁹⁰ temelinde dünyada yetim oranına dahil edilmeyen çocuklar incelendiğinde;

Şekil 2.16. Dünyada Yetim Oranına Dahil Edilmeyen Çocuklar

Yetim oranına dahil edilmeyen çocuklar temelinde; sokakta yaşayan çocuklar, insan ticaretine konu edilenler ve zorla silah altına alınan çocuklar sayılmaktadır. Bu durum da onları saldırılara, şiddete ve istismara açık hale getirmektedir.

Şekil 2.16'ya göre, 150 milyon çocuk sokakta yaşamını sürdürmektedir. Çocukların 1.2 milyonu insan ticaretine konu edilmiş durumdadır. 100.000'lerce çocuğun ise zorla silah altına alındığı tespit edilmiştir.

Şekil 2.17. Kız ve Erkek Çocukların İşgücüne Katılım Oranları

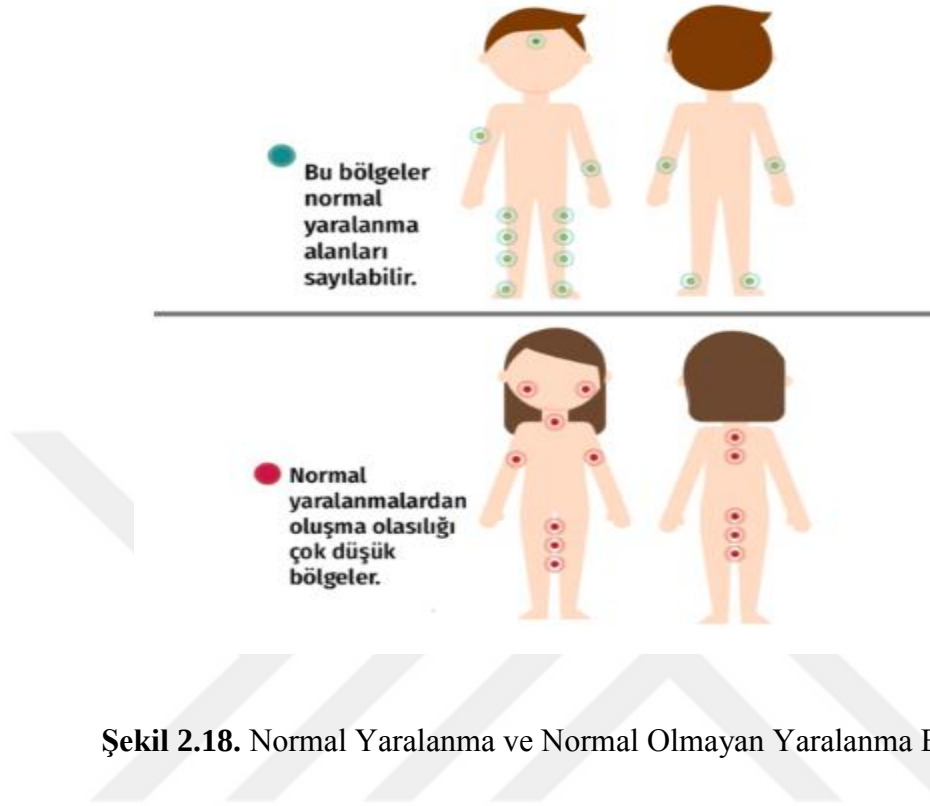
Şekil 2.17⁹⁰ ışığında kız ve erkek çocukların işgücüne katılım oranları analiz edilmektedir. Buna göre; Kız çocukları en fazla Batı ve Orta Afrika'da, erkek çocukları en fazla Batı ve Orta Afrika'da, kız çocukları en az Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ve erkek çocukları en az Latin Amerika ve Karayipler'de çalıştırılmaktadır.

2.4. Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı

Ebeveynlerin çocukları hakkında bilgi sahibi olmaları, onları takip ederek fiziksel ve psikolojik sağlıkları hakkında farkındalıkları ile mümkün olmaktadır. Örneğin, çocuğun yaşadığı bazı sorunlar, normal ve normal olmayan yaralanmaların ayırt edilmesiyle birlikte ortaya çıkarılabilmektedir.

Çocuklarda cinsel istismarın varlığı bazı koşullarda daha basit bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Örneğin Şekil 2.18⁹¹ bu noktada açıklayıcı olmaktadır. Mavi ile gösterilen bölgelerde oluşan yaralanmaların daha çok gün içerisinde gerçekleşebilecek yaralanma bölgeleri olduğu ve kırmızı ile gösterilen kısımlarda oluşan yaralanmaların ise oluşma olasılıklarının daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu noktada çocukta oluşan

yaralanmaların kontrolü ve farkındalığı cinsel istismarı ortaya çıkarmak noktasında önem arz etmektedir.

Şekil 2.18. Normal Yaralanma ve Normal Olmayan Yaralanma Bölgeleri

2.4.1. Yurtiçi Araştırmalar

Konu ile alakalı yapılan bir araştırmada, okul öncesi eğitim gören çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına karşı hem destekleyici hem de koruyucu davranışlar sergilemeleri gerektiği neticesine varmıştır.⁹²

Diğer bir araştırmaya göre, çocuk istismarının üstesinden gelinebilmesi adına ihmal ve istismarın gerek çocuklar gerekse çevrelerine olan etkilerinin bilincinde olunmasının yanı sıra, ihmal ve istismarın tam olarak ne olduğunu bilmeleri gerekli görülmektedir.⁹³ Ebeveynlerin çocuk istismarı farkındalığına ilişkin yurtiçi çalışmalardan bazıları sınıflandırılmak istendiğinde; aile üyelerinin çocukların geleceklerine de etki edecek çeşitli uygulamalarda bulunarak onlara istismar uyguladıkları, çocuk yetiştirme şekillerinin ise: Kendilerine ilişkin çocukluk yaşantıları, kültürleri, sosyo-ekonomik manadaki durumları, eğitim düzeyleri ve diğer verilerden etkilendiği tespit edilmektedir.

Çocuğa ilişkin istismara zemin hazırlayan unsurlar arasındaysa; tek ebeveynle yaşama, aile içi şiddete maruz kalma, ebeveyn bağımlılığı, anne-baba ve çocuk ilişkilerinde zayıflıklar yer almaktadır.⁹⁴ Yapılan bir araştırmada anne ve babaların duygusal istismar farkındalıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Burada, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmadığı görülmektedir. İstismara ilişkin farkındalık puanlarının ise düşük seyrettiği ortaya konulmuştur.⁹⁵

Farklı bir araştırmada ise alt sosyo-ekonomik düzeylerdeki anne ve babaların çocuk ihmaline ait bilgi düzeyleri, farkındalıkları ve kullandıkları disiplini araştırmışlardır. Cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir değişim gözlenmemekte; eğitim ve gelir düzeyleri noktasında anlamlı bir değişim olduğu tespit edilmektedir.⁹⁶

2.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar

Konu ile alakalı yapılan yurt dışı araştırmaları incelendiğinde, bir araştırmada, çocuk ihmal ve istismarında okul öncesi dönemden evvel çocuklarına bu konuda koruyucu davranışlarda bulunmalarının gerekliliği vurgulanmaktadır.⁹⁷

Diğer bir çalışmada bazı sonuçlara varılmaktadır. Bunlar içerisinde; çeşitli kültürel ve de sosyal özelliklerin ebeveynlerin çocukların yaşamış oldukları ihmal ve istismar farkındalıkları üzerinde etkili olduğu, ebeveynlerin çocukların ihmal ve istismar farkındalıkları ve bilgi seviyelerinde risk faktörleri olarak; ebeveynlere ait yoksulluk, ebeveynlere ait zayıf ebeveynlik yetenekleri, ebeveynlerin sağlıkla ilgili sorunları sayılmaktadır.⁹⁸

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Gaziantep’te Gönüllü Hizmet Vakfı Aysel Ögücü Anaokulu, Adile Şimşek Anaokulu, Asuman Mustafa Karakoyunlu Anaokulu ve Gazi Anaokulunda Eylül 2022- Ekim 2022 tarihlerin arasında gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Eylül-Ekim 2022 tarihleri arasında, belirtilen anaokullarına kayıtlı çocukların görme ve işitme ile ilgili problemi olmayan, 18 yaşından büyük, iletişime ve iş birliğine açık ebeveynleri (S=1735) oluşturmuştur. Tabakalı örnekleme ile yüksek, orta ve düşük ekonomik bölgelerde bulunan anaokulları arasından kura ile belirlenen yukarıda belirtilen okullara kayıtlı çocukların ebeveynleri örnekleme oluşturmuştur (S=255).

3.4. Veri Toplama Araçları

Veriler, Kişisel Bilgi Formu (EK-5), İstismar Farkındalık Ölçeği (EK-6) ve Çocuğa Yönelik Duygusal İstismar Farkındalık (Ana-Baba Tepkileri) Ölçeği (EK-7) kullanılarak elde edilmiştir.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-5)

Araştırmacı tarafından literatüre^{99,100} dayalı olarak hazırlanan form çocuğa ve ailesine ait bilgiler olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Çocuğa ait bölümde; cinsiyet, yaş ve kardeş sayısını belirleyen 3 soru bulunmaktadır. Aileye ait bölümde; annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, aile tipi, sosyal güvence durumu, ailenin maddi durumunu belirleyen 9 soru bulunmaktadır.

3.4.2. İstismar Farkındalık Ölçeği (EK-6)

Günlük rutinlerde ebeveynlerin istismar potansiyellerini ölçen ölçek Pekdoğan⁹⁹ tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, çocuğun istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelme, çocuğun cinsellikle ilgili davranışları karşısında sergilenen tutumlar, çocuğa fiziksel ceza uygulama, çocuğun vücudundaki darp izleri ile ilgili istismar farkındalığını içeren ifadeleri kapsamaktadır. Ölçek "Hiç Katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Kararsızım (3)", "Katılıyorum (4)" ve "Tamamen Katılıyorum (5)" şeklinde beşli değerlendirme yapılabilen cevap ifadeleri ile likert tipindedir. Ölçekten en düşük puan 18, en yüksek puan 90 alınmaktadır. Ölçekte 18-42 puan düşük istismar, 42-66 puan orta düzeyde istismar, 66-90 puan aralığı ise yüksek düzeyde istismarı göstermektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça istismar farkındalığı düşmekte, yüksek puanlar ebeveyn istismar potansiyelinin yüksek olduğunu belirlemektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .98, test-tekrar test korelasyonu .94 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri .70 olarak saptanmıştır.

3.4.3. Çocuğa Yönelik Duygusal İstismar Farkındalık (Ana-Baba Tepkileri)

Ölçeği (DİFÖ) (EK-7): Uslu ve ark.¹⁰⁰ tarafından geliştirilen 4'lü likert tipi DİFÖ/Çocuğa Yönelik Ana-Baba Tepkileri Ölçeği, 26 adet küçük hikâyeden oluşmuştur. Hikâyeler anne baba davranışının çocuğun ruhsal gelişimine göre değerlendirmelerini sağlamaktadır. Her madde spesifik bir konu üzerine tasarlanmış hikâyelerden oluşturmuştur. Ebeveynler hikâyelerde geçen durumun kendilerine uygunluğunu "Kesinlikle uygun değil (1), uygun değil (2), uygun (3), kesinlikle uygun (4)" şeklinde cevaplarla belirlerler. Ölçekteki 21 Hikaye/madde çeşitli istismar yaşantılarını örneklemiştir, ölçeğin puanlamasında yer almayan 5 hikâye/madde olumlu ebeveyn tutumlarına odaklanmıştır. Ölçek; yüksek beklentiler (1, 3, 4, 5, 8, 9, 11 ve 14. maddeler), olumlu tutumlar (2, 7, 10, 17 ve 20. maddeler), terörize etme (16, 22, 24, 25 ve 26.

maddeler), duyarsızlık (6, 12, 13, 21 ve 23. maddeler) ve reddetme (15,18 ve 19. maddeler) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlama bulunmamaktadır. Ölçek puanları yükseldikçe duygusal istismar farkındalığı düşmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.70 olarak hesaplanmıştır.¹⁰⁰ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri .70 olarak saptanmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Eylül-Ekim 2022 tarihleri arasında, ebeveynler çocuklarını kuruma getirdiklerinde ve zamansal olarak uygun olduklarında, okulda eğitim düzenini bozmadan soru-cevap tekniği ve yüz yüze görüşme ile yaklaşık 15 dakikada toplanmıştır. Ebeveynler bir gün öncesinde çocuklarını kuruma getirildiklerinde araştırma konusunda bilgi verilerek, bir gün sonra çocuklarını bırakmaya geldiklerinde, gönüllü olan ebeveynler ile görüşmeler yapılmıştır.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler bilgisayar ortamında tanımlayıcı istatistikler, iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, normallik testleri, varyans analizi (parametrik değerlendirme yapılamadığından Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri), t-testi ile analiz edilmiştir.

3.7. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı değişkenler: Ebeveynlerin İstismar Farkındalık ve Çocuğa Yönelik Duygusal İstismar Farkındalık (Ana-Baba Tepkileri) düzeyleridir.

Bağımsız değişkenler: Çocuk ve aile özellikleridir.

3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırma için Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu'ndan (Ek-3) onay (07.02.2022 tarihli, 2022-1/10 sayı) alındıktan sonra çalışmanın yürütüleceği merkezden kurum izni (22.09.2022 tarihli, 50994706 sayı) alınmıştır (Ek-4). Araştırmaya

başlamadan önce araştırmacı tarafından katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilerek katılımcılardan "Yazılı Aydınlatılmış Onam" alınmıştır. Özerkliğe Saygı" ilkesi kapsamında çalışma katılım konusunda özgür oldukları ve istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Toplanan verilerin bilimsel bir çalışma kapsamında kullanılacağı ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı yani "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması ve Şahsi Verilerin Korunması" ilkesinin göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir. Araştırma "İyi Klinik Uygulamalar" ve "Helsinki İnsan Hakları Deklarasyonu'na" bağlı kalınarak uygulanmıştır.

3.9. Araştırmanın Genellenebilirliği

Araştırmanın sonuçları, araştırmaya katılan okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerin özelliklerine ve ilgili okullara kayıtlı çocuğu olan ebeveynlere genellenebilir.

4. BULGULAR

Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde çocuk istismarı farkındalığını değerlendiren ve etkileyen faktörleri belirleyen araştırmada, okul öncesi çocukların %55.3'ü kız, %66.3'ü 5 yaşında, %54.9' unun bir kardeşi olduğu saptandı (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Çocukların Özelliklerine Göre Dağılımı (S=255)

Özellikler	S	%
Cinsiyet		
Kız	141	55.3
Erkek	114	44.7
Yaş		
3	3	9.8
4	4	23.9
5	5	66.3
Kardeş Sayısı*		
1	140	54.9
2 ve üzeri	115	45.1

*Tek çocuk olan yok.

Annelerin %58.4'ünün 30-39 yaş grubunda, %40.4'ünün üniversite mezunu olduğu ve %74.5'inin çalışmadığı belirlendi. Babaların %62.4'ünün 30-39 yaş grubunda, %48.2'si üniversite mezunu olduğu ve %35,3'ünün serbest meslek ile uğraştığı saptandı. Ebeveynlerin %89'unun çekirdek ailede yaşadığı, %88.6'sının sosyal güvencesinin olduğu ve %64,3'ünün gelirinin giderine denk olduğu belirlendi (Tablo 4.2).

Ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık puan ortalaması $1.92 \pm .30$, alt boyutlar puan ortalamaları beklentiler için $2.26 \pm .47$, olumlu tutumlar için $2.17 \pm .42$, terörize etme için $1.41 \pm .34$, duyarsızlık için $1.76 \pm .52$ ve reddetme için $1.73 \pm .47$ olduğu saptandı. Ebeveynlerin istismar farkındalık puan ortalaması ise 58.44 ± 5.61 olarak orta düzeyde bulundu (Tablo 4.3).

Tablo 4.2. Ebeveynlerin Özelliklerine Göre Dağılımı (S=255)

Özellikler	S	%
Annenin Yaşı		
20-29	73	28.6
30-39	149	58.4
40 ve üzeri	33	12.9
Annenin Eğitim Durumu		
İlk ve ortaokul	75	29.4
Lise	77	30.2
Üniversite	103	40.4
Annenin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	65	25.5
Çalışmıyor	190	74.5
Babanın Yaşı		
20-29	10	3.9
30-39	159	62.4
40 ve üzeri	86	33.7
Babanın Eğitim Durumu		
İlk ve ortaokul	56	22.0
Lise	76	29.8
Üniversite	123	48.2
Babanın Mesleği		
İşçi	88	34.5
Memur	77	30.2
Serbest	90	35.3
Aile Tipi		
Çekirdek	227	89.0
Geniş	22	8.6
Parçalanmış	6	2.4
Sosyal Güvence Durumu		
Var	226	88.6
Yok	29	11.4
Ailenin Maddi Durumu		
Gelir-giderden az	50	19.6
Gelir-gidere denk	164	64.3
Gelir-giderden fazla	41	16.1

Tablo 4.3. Ebeveynlerin DİFÖ ve İFÖ Puanları (S=255)

Ölçek	Alınan Min-Maks.	Ölçek ve Alt Boyutlar Beklenen	X±SS
		Min-Maks.	
DİFÖ Genel	1.04-2.81	26-104	1.92±.30
Beklentiler	1.13-3.63	8-32	2.26± .47
Olumlu Tutumlar	1.00-3.40	5-20	2.17± .42
Terörize Etme	1.00-2.60	5-20	1.41± .34
Duyarsızlık	1.00-3.00	3-12	1.76 ± .52
Reddetme	1.00-3.40	5-20	1.73± .47
İstismar Farkındalık	40-78	18-90	58.44±5.61

Çocukların ve ebeveynlerin özelliklerine göre ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık ve istismar farkındalık düzeylerini karşılaştırmak için yapılan normallik testleri sonucunda, çocukların cinsiyeti ve kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba mesleği, aile tipi ve sosyal güvence durumunun normal dağılım göstermediği tespit edildi (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Çocukların ve Aile Özelliklerinin Normallik Testleri* (S=255)

Özellikler	Skewness X±SS	Kurtosis X±SS
Cinsiyet**	.214±.153	-.1.970±.304
Yaş	-1.246±.153	.285±.304
Kardeş Sayısı**	.198±.153	-1.976±.304
Anne Yaş Grubu	.128±.153	-.523±.304
Anne Eğitim Durumu**	-.208±.153	-1.519±.304
Anne Çalışma Durumu	-1.131±.153	-.726±.304
Baba Yaş Grubu	.094±.153	-.593±.304
Baba Eğitim Durumu	-.508±.153	-1.248±.304
Baba Mesleği**	-.015±.153	-1.574±.304
Aile Tipi**	3.177±.153	9.871±.304
Sosyal Güvence Durumu**	2.448±.153	4.023±.304
Ailenin Maddi Durumu	.011±.153	-.176±.304

*+1.5-1.5 sınırları alınmıştır.¹³⁷ **Normal dağılım göstermedi.

Çocukların özelliklerine göre ebeveynlerin duygusal istismar farkındalıkları incelendiğinde; iki ve daha fazla kardeşi olan çocukların ebeveynlerinde (1.89±.30) puan

ortalaması bir kardeşi olan çocukların ebeveynlerine ($1.96 \pm .29$) göre önemli düzeyde daha yüksek bulundu ($p < 0.05$). Ebeveynlerin duygusal istismar alt boyutları arasında sadece yüksek beklentiler ve duyarsızlık puan ortalamalarında önemli farklılıklar belirlendi. Beş yaşında çocuğu olan ebeveynlerin yüksek beklentiler puan ortalaması ($2.31 \pm .50$) daha küçük yaşlarda çocukları olan ebeveynlere göre önemli düzeyde daha yüksekti ($p < 0.05$). Aradaki farkın 3 ve 5 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerden kaynaklandığı bulundu (Post Hoc = $-.23879$). İki ve daha fazla kardeşi olan çocukların ebeveynlerinde duyarsızlık ($1.85 \pm .52$) önemli düzeyde daha fazla saptandı ($p < 0.05$) (Tablo 4.5).

Çocukların cinsiyeti, yaşı ve kardeş sayısına göre ebeveynlerin istismar farkındalık düzeyleri arasında herhangi bir önemlilik belirlenmedi ($p > 0.05$) (Tablo 4.6).

Annelerin özelliklerine göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde; sadece anne çalışma durumuna ($p < 0.01$) göre anlamlı sonuç bulunmuş, çalışmayan veya ev hanımı olan annelere ($1.95 \pm .28$) göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptandı ($p < 0.01$). Ebeveynlerin duygusal istismar alt boyutları arasında yüksek beklentiler, terörize etme ve duyarsızlık puan ortalamalarında önemli farklılıklar belirlendi. Çalışmayan annelere göre ebeveynlerin yüksek beklentiler ($2.32 \pm .46$) ($p < 0.01$), terörize etme ($1.44 \pm .33$) ($p < 0.05$) ve duyarsızlık ($1.82 \pm .52$) ($p < 0.01$) alt boyut puan ortalamaları önemli düzeyde daha yüksek saptandı (Tablo 4.7).

Annelerin özelliklerine göre ebeveynleri istismar farkındalık düzeyleri arasında herhangi bir önemlilik belirlenmedi ($p > 0.05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.5. Çocukların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	Yüksek	Olumlu	Terörize Etme	Duyarsızlık	Reddetme	Genel
			Beklentiler	Tutumlar				
			X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Cinsiyet								
Kız	141	55.3	2.29± .47	2.20± .39	1.44± .35	1.77± .48	1.76± .47	1.95± .28
Erkek	114	44.7	2.23± .47	2.15± .45	1.37± .33	1.76± .57	1.70± .47	1.85± .32
Test ve p			t _{MU} = 7344.000 p=.235	t _{MU} =7766.000 p=.638	t _{MU} =7028.00 p=.079	t _{MU} = 7828.500 p=.717	t _{MU} = 7417.500 p=.286	t _{MU} =7180.000 p=.143
Yaş*								
3	25	9.8	2.08± .35 ^a	2.29± .34	1.32± .36	1.62± .56	1.60± .40	1.83± .25
4	61	23.9	2.19± .39	2.23± .45	1.45± .36	1.70± .52	1.74± .44	1.91± .27
5	169	66.3	2.31± .50 ^a	2.13± .41	1.41± .32	1.81± .52	1.81± .52	1.92± .31
Test ve p			F=3.654 p=.027	F=2.251 p=.107	F=1.311 p=.271	F=1.999 p=.138	F=1.143 p=.320	F=1.557 p=.213
Kardeş Sayısı**								
1	140	54.9	2.21± .48	2.18± .42	1.39± .33	1.69± .52	1.70± .50	1.89± .30
2 ve üzeri	115	45.1	2.33± .45	2.17± .42	1.43± .35	1.85± .52	1.77± .44	1.96± .29
Test ve p			t _{MU} =6739.000 p=.025	t _{MU} =8010.000 p=.945	t _{MU} =7548.000 p=.383	t _{MU} = 6717.000 p=.021	t _{MU} =7103.500 p= .103	t _{MU} =6795.500 p=.032

* Post Hoc: 3 ile 5 yaş arasındaki fark;= -.23879.

Tablo 4.6. Çocukların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	İstismar Farkındalık
			X±SS
Cinsiyet			
Kız	141	55.3	58.52±5.32
Erkek	114	44.7	58.35±5.97
Test ve p	t _{MU} =7761.000 p=.637		
Yaş			
3	25	9.8	58.44±4.71
4	61	23.9	58.37±5.04
5	169	66.3	58.47±5.95
Test ve p	F=.007 p=.993		
Kardeş Sayısı			
1	140	54.9	58.82±5.31
2 ve üzeri	115	45.1	57.99±5.95
Test ve p	t _{MU} =7265.000 p=.180		

Tablo 4.7. Annelerin Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	Yüksek	Olumlu	Terörize	Duyarsızlık	Reddetme	Genel
			Beklentiler	Tutumlar	Etme			
			X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Annenin Yaşı								
20-29	73	28.6	2.33± .57	2.07± .46	1.42± .34	1.65± .52	1.70± .47	1.91± .35
30-39	149	58.4	2.22± .43	2.21± .41	1.39± .34	1.80± .53	1.73± .48	1.92± .28
40 ve üzeri	33	12.9	2.31± .37	2.23± .36	1.48± .32	1.86± .46	1.79± .46	1.98± .27
Test ve p			F=1.546 p= .215	F=2.999 p= .052	F= .930 p= .396	F=2.552 p= .080	F= .355 p= .702	F= .772 p=.463
Annenin Eğitim Durumu								
İlk-ortaokul	75	29.4	2.45± .51	2.05± .43	1.51± .35	1.90± .54	1.82± .49	2.01± .32
Lise	77	30.2	2.33± .46	2.16± .38	1.44± .35	1.77± .51	1.75± .45	1.95± .29
Üniversite	103	40.4	2.07± .37	2.27± .42	1.32± .30	1.66± .50	1.65± .47	1.84± .26
Test ve p			F _{KW} =2.264 p= .132	F _{KW} =2.842 p= .092	F _{KW} =2.231 p= .135	F _{KW} =2.812 p= .094	F _{KW} = .718 P= .397	F _{KW} =2.129 p= .145
Annenin Çalışma Durumu								
Çalışıyor	65	25.5	2.10± .46	2.21± .43	1.32± .36	1.61± .52	1.63± .54	1.83± .32
Çalışmıyor	190	74.5	2.32± .46	2.16± .42	1.44± .33	1.82± .52	1.76± .44	1.95± .28
Test ve p			t=3.185 p=.002	t=.822 p= .412	t= 2.447 p=.015	t= 2.767 p=.006	t= 1.948 p=.053	t= 2.991 p=.003

Tablo 4.8. Annelerin Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	İstismar Farkındalık
			X±SS
Annenin Yaşı			
20-29	73	28.6	58.72±5.90
30-39	149	58.4	58.12±5.47
40 ve üzeri	33	12.9	59.27±5.65
Test ve p			F=.686 p=.505
Annenin Eğitim Durumu			
İlk-ortaokul	75	29.4	58.92±6.47
Lise	77	30.2	57.87±5.35
Üniversite	103	40.4	58.53±5.13
Test ve p			F _{KW} =2.474 p=.116
Annenin Çalışma Durumu			
Çalışıyor	65	25.5	57.41±4.72
Çalışmıyor	190	74.5	58.80±5.85
Test ve p			t=1.722 p=.086

Babaların özelliklerine göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde; baba yaşı, eğitim durumu ve mesleğine göre anlamlı sonuçlar bulundu. İlkokul-ortaokul mezunu ($2.02 \pm .32$) ve işçi ($1.98 \pm .31$) babalara göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptandı ($p < 0.01$). Eğitim durumuna göre ortaya çıkan farklılığın ilkök-ortaokul ve üniversite mezunu babalar arasındaki farktan (Post Hoc=.28881), mesleğe göre ortaya çıkan farklılığın ise işçi ve memur babalar arasındaki farktan (Post Hoc=.12132) kaynaklandığı bulundu (Tablo 4.9).

Ebeveynlerin duygusal istismar alt boyutları arasında yüksek beklentiler, olumlu tutumlar ve terörize etme puan ortalamalarında önemli farklılıklar belirlendi. Babalar arasında en genç babalara göre ebeveynlerin terörize etme ($1.68 \pm .39$) alt boyut puan ortalaması önemli düzeyde daha yüksek saptandı ($p < 0.05$) ve aradaki farkın 20-29 ile 30-39 (Post Hoc=.28881) ve 20-29 ile 40 ve daha büyük (Post Hoc=.24977) yaş grubundaki babalardan kaynaklandığı bulundu (Tablo 4.9).

İlkokul-ortaokul mezunu babalara göre yüksek beklentiler ($2.49 \pm .54$) ($p < 0.001$), üniversite mezunu babalara göre olumlu tutumlar ($2.27 \pm .43$) ($p < 0.01$) ve ilkokul-ortaokul mezunu babalara göre terörize etme ($1.53 \pm .35$) ($p < 0.01$) puan ortalamaları önemli düzeyde daha yüksek bulundu. Farkların yüksek beklentilerde bütün eğitim seviyelerindeki babalardan, olumlu tutumlarda ilkokul-ortaokul ile üniversite (Post Hoc=.24460) ve lise ile üniversite (Post Hoc=.13896) mezunu babalardan, terörize etmede ilkokul-ortaokul ile üniversite (Post Hoc=.18092,) mezunu babalardan kaynaklandığı saptandı (Tablo 4.9).

İşçi babalara göre ebeveynlerin yüksek beklentiler ($2.41 \pm .54$) ($p < 0.01$) ve terörize etme ($1.47 \pm .33$) ($p < 0.05$) puan ortalamaları önemli düzeyde daha yüksek saptandı. Farkların yüksek beklentilerde işçi ile memur (Post Hoc=.29586) ve işçi ile serbest mesleği (Post Hoc=.17456) olan babalardan, terörize etmede işçi ile memur (Post Hoc=.12662) babalardan kaynaklandığı bulundu (Tablo 4.9).

Babaların özelliklerine göre ebeveynleri istismar farkındalık düzeyleri incelendiğinde; sadece babaların mesleğine göre bir önemlilik belirlendi ($p < 0.05$) ve serbest meslekle uğraşan babalara göre ebeveynlerin istismar farkındalığı (59.12 ± 5.54) önemli düzeyde daha yüksek saptandı, aradaki farkın işçi ile memur (Post Hoc=1.80357) ve memur ile serbest mesleği olan (Post Hoc=2.00534) babalardan kaynaklandığı bulundu. En yüksek farkındalığa memur babaların sahip olduğu saptandı (Tablo 4.10).

Aile tipi, sosyal güvence ve ailenin maddi durumuna göre ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık (hem genel hem de alt boyutlar puan ortalamaları açısından) ve istismar farkındalık herhangi önemli bir farklılık belirlenmedi ($p > 0.05$) (Tablo 4.11) (Tablo 4.12).

Tablo 4.9. Babaların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	Yüksek Beklentiler X±SS	Olumlu Tutumlar X±SS	Terörize Etme X±SS	Duyarsızlık X±SS	Reddetme X±SS	Genel X±SS
Babanın Yaşı*								
20-29	10	3.9	2.36± .64	2.08± .51	1.68± .39 ^{ab}	1.83± .68	1.64± .53	1.97± .46
30-39	159	62.4	2.24± .50	2.17± .43	1.39± .33 ^a	1.73± .52	1.73± .47	1.91± .30
40 ve üzeri	86	33.7	2.29± .37	2.19± .39	1.43± .35 ^b	1.82± .51	1.74± .47	1.94± .28
Test ve p			F=.465 p=.629	F=.321 p=.726	F=3.475 p=.032	F=.990 p=.373	F=.234 p=.792	F=.589 p=.556
Babanın Eğitim Durumu**								
İlk-ortaokul	56	22.0	2.49± .54 ^b	2.02± .41 ^d	1.53± .35 ^f	1.91± .52	1.83± .44	2.02± .32 ^a
Lise	76	29.8	2.29± .46 ^{bc}	2.13± .38 ^e	1.43± .34	1.75± .54	1.74± .49	1.93± .30
Üniversite	123	48.2	2.14± .40 ^{bc}	2.27± .43 ^{de}	1.35± .33 ^f	1.71± .51	1.68± .47	1.87± .28 ^a
Test ve p			F= 11.987 p= .000	F=7.320 p=.001	F=5.642 p=.004	F=3.012 p=.051	F=1.921 p=.149	F=4.830 p=.009
Babanın Mesleği***								
İşçi	88	34.5	2.41± .54 ^{hi}	2.10± .40	1.47± .33 ⁱ	1.77± .52	1.79± .46	1.98± .31 ^g
Memur	77	30.2	2.12± .37 ^h	2.24± .42	1.35± .30 ⁱ	1.69± .51	1.67± .49	1.86± .25 ^g
Serbest	90	35.3	2.24± .43 ⁱ	2.18± .43	1.41± .37	1.82± .53	1.73± .47	1.92± .32
Test ve p			F _{KW} =14.632 p=.001	F _{KW} =4.638 p=.098	F _{KW} =6.665 p=.036	F _{KW} =1.948 P= .377	F _{KW} =5.094 p= .078	F _{KW} =9.756 p=.008

Post Hoc; * a=.28881, b=.24977, **a=.14974, b=.20007, .35549, c=.15542, d=.24460, e=.13896, f=.18092, ***g=.12132, h=.29586, i=.17456, i=.12662

Tablo 4.10. Babaların Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	İstismar Farkındalık
			X±SS
Babanın Yaşı			
20-29	10	3.9	62.20±4.93
30-39	159	62.4	58.20±5.77
40 ve üzeri	86	33.7	58.46±5.27
Test ve p			F=2.411 p=.092
Babanın Eğitim Durumu			
İlk ve ortaokul	56	22.0	59.19±6.33
Lise	76	29.8	58.18±5.58
Üniversite	123	48.2	58.26±5.29
Test ve p			F=.642 p=.527
Babanın Mesleği*			
İşçi	88	34.5	58.92±6.07 ^a
Memur	77	30.2	57.11±4.96 ^{ab}
Serbest	90	35.3	59.12±5.54 ^b
Test ve p			F _{KW} =6.639 p=.036

* Post Hoc: a= 1.80357, b= 2.00534

Tablo 4.11. Aile Özelliklerine Göre Ebeveynlerin Duygusal İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	Yüksek	Olumlu	Terörize	Duyarsızlık	Reddetme	Genel
			Beklentiler	Tutumlar	Etme			
			X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Aile Tipi								
Çekirdek	227	890	2.25± .47	2.18± .43	1.41± .35	1.75±.52	1.74 ±.47	1.92± .30
Geniş	22	8.6	2.41± .45	2.15± .36	1.39± .27	1.95± .50	1.95± .50	1.97± .26
Parçalanmış	6	2.4	2.06± .36	2.00± .21	1.36± .32	1.66± .51	1.66± .51	1.76± .30
Test ve p			F _{KW} =4.017 p=.134	F _{KW} =1.926 p=.382	F _{KW} =.040 p=.980	F _{KW} =3.065 p=.216	F _{KW} =1.692 p=.429	F _{KW} =3.362 p=.196
Sosyal Güvence Durumu								
Var	226	88.6	2.25± .47	2.18± .42	1.40± .34	1.75± .53	1.73± .47	1.91± .30
Yok	29	11.4	2.37± .49	2.08± .42	1.48± .32	1.91± .49	1.77± .52	1.98± .32
Test ve p			t _{MU} =2765.5400 p=.170	t _{MU} =2759.500 p=.160	t _{MU} =2744.500 p=147	t _{MU} =2622.000 p=.074	t _{MU} =3098.000 p=.629	t _{MU} =2765.000 p=.171
Ailenin Maddi Durumu								
Gelir-giderden az	50	19.6	2.27± .55	2.17± .48	1.43± .31	1.71± .51	1.71± .45	1.91± .32
Gelir-gidere denk	164	64.3	2.25± .46	2.17± .40	1.42± .36	1.79± .52	1.73± .50	1.92± .31
Gelir-giderden fazla	41	16.1	2.32± .39	2.18± .42	1.34± .31	1.75± .54	1.74± .36	1.93± .30
Test ve p			F= .414 p= .661	F= .006 p= .994	F=1.132 p= .324	F= .425 p= .654	F= .057 p= .945	F= .021 p= .980

Tablo 4.12. Aile Özelliklerine Göre Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Düzeyi (S=255)

Özellikler	S	%	İstismar Farkındalık
			X±SS
Aile Tipi			
Çekirdek	227	89.0	58.59±5.53
Geniş	22	8.6	57.45±6.88
Parçalanmış	6	2.4	56.33±2.65
Test ve p			F _{KW} =1.281 p=.527
Sosyal Güvence Durumu			
Var	226	88.6	58.58±5.61
Yok	29	11.4	57.34±5.60
Test ve p			t _{MU} =3006.000 p=.468
Ailenin Maddi Durumu			
Gelir-giderden az	50	19.6	3.23± .31
Gelir-gidere denk	164	64.3	3.25± .32
Gelir-giderden fazla	41	16.1	3.21± .26
Test ve p			F=.404 p=.668

5. TARTIŞMA

Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde çocuk istismarı farkındalığını değerlendiren ve etkileyen faktörleri belirleyen araştırmada, “Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalık düzeyi nedir?” S1 ve “Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalığını etkileyen faktörler nelerdir?” S2 araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmada, ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık puan ortalaması $1.92 \pm .30$, alt boyutlar puan ortalamaları yüksek beklentiler için $2.26 \pm .47$, olumlu tutumlar için $2.17 \pm .42$, terörize etme için $1.41 \pm .34$, duyarsızlık için $1.76 \pm .52$ ve reddetme için $1.73 \pm .47$ olduğu saptanmıştır. Ölçek değerlendirmesine göre düşük puanlar daha olumlu kabul edildiği için ebeveynler yüksek beklentiler ve olumlu tutumlar duygusal istismar açısından potansiyel riski taşımaktadır (Tablo 4.3). Yapılan çalışmalarda, farklı sonuçlar bulunmuştur. Kocaeli ili İzmit ve Kandıra ilçesinde ilkokul dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin ebeveynleri ile yürütülen çalışmada duygusal istismar farkındalık puanları çalışmadaki puanlamaya göre ortalamanın altında ve dolayısıyla duygusal istismar farkındalıklarının ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir (38.90 ± 6.890).¹⁰¹ Ankara ili merkez ilçelerinde MEB’e bağlı anaokulu, anasınıfı ve özel okullarda okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinden oluşan çalışmada ebeveynlerin genel farkındalık düzeyi düşük-orta şeklinde bulunmuştur.¹⁵ Farklı sonuçların olması çalışmaların farklı zamanlarda ve örneklemelerde yapılmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada, ebeveynlerin istismar farkındalıkları orta düzeyde (58.44 ± 5.61) bulunmuştur. Ölçek değerlendirmesine göre düşük puanlar daha olumlu kabul edildiği için ebeveynler istismar açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.3). Benzer bir çalışmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmiş, annelerin istismar farkındalığı orta

seviyede (53.64 ± 5.33), fakat araştırma sonucuna göre daha iyi bulunmuştur.¹⁰² Diğer çalışmalarda yine aynı yaş grubundaki çocukların ebeveynlerinde istismar farkındalığı orta düzeyde belirlenmiştir.¹⁶

Bu sonuçlarla “*Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalık düzeyi nedir?*” S1 sorusunun cevabı “*Riskli durumdadır*” şeklinde olabilir.

Araştırmada, iki ve daha fazla kardeşi olan çocukların ebeveynlerinde duygusal istismar farkındalığı ($1.96 \pm .29$) bir kardeşi olan çocukların ebeveynlerine ($1.89 \pm .30$) göre önemli düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 4.5). Benzer çalışmalarda, ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça çocuklarına duygusal ihmal ve istismar oranları da önemli düzeyde artmıştır.^{14,16} Bunun nedeni ebeveynin her çocuğa ayırdığı zamanın yetersiz olması veya ebeveynlik rollerindeki sorunlar olabilir. Diğer taraftan çocuk sayısının artması yorgunlukla sonuçlanabilir ve ebeveyn tutumlarında olumsuzluklar ortaya çıkabilir.

Araştırmada, beş yaşında çocuğu olan ebeveynlerin duygusal istismar alt boyutu yüksek beklentileri ($2.31 \pm .50$) daha küçük yaşlarda çocukları olan ebeveynlere göre önemli düzeyde daha yüksek saptanmıştır ($p < 0.05$). Aradaki fark 3 ve 5 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerden kaynaklanmıştır (Post Hoc=-.23879). Ölçek değerlendirmesine göre 5 yaşında çocuğu olan ebeveynler yüksek beklentiler duygusal istismar açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.5). Yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin istismar farkındalığının çocuğun yaşına göre farklılaşmadığı,^{95,102} erken çocukluk dönemine yoğunlaştığı¹⁰³ ve 8-10 yaşlarda arttığı¹⁰⁴ saptanmıştır. Fakat çocukların yaşı ne kadar küçükse istismara uğrama olasılıklarının o kadar arttığı, istismara uğrayan çocukların üçte birinin altı ayın altında, üçte birinin altı ay üç yaş arasında, üçte birinin üç yaşından büyük olduğu bildirilmiştir.^{63,105} Bu sonuçlardaki farklılıklar ebeveynler açısından kültürel tutumlar, eğitim seviyesi, aile dinamiklerini belirleyen farklı faktörlerle açıklanabilir.

Araştırmada, çalışmayan annelere ($1.95 \pm .28$) göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptanmıştır ($p < 0.01$). Bu durumda anneleri çalışmayan çocukların ebeveynlerinin duygusal istismar açısından potansiyel risk taşıdıkları anlaşılmaktadır (Tablo 4.7). Benzer şekilde yapılan çalışmalarda, benzer sonuçlar elde edilmiş^{101,106} farklı olarak, 2-7 yaş arası çocuğu olan ebeveynler ile yapılan bir çalışmada ebeveynlerin çocuk istismarı potansiyelleri çalışma durumundan etkilenmemiştir.⁵

Araştırmada, çalışmayan annelere göre ebeveynlerin yüksek beklentiler ($2.32 \pm .46$) ($p < 0.01$), terörize etme ($1.44 \pm .33$) ($p < 0.05$) ve duyarsızlık ($1.82 \pm .52$) ($p < 0.01$) duygusal istismarı önemli düzeyde daha yüksek belirlenmiştir. Bu durumda anneleri çalışmayan çocukların ebeveynlerinin yüksek beklentiler, terörize etme ve duyarsızlık duygusal istismar açısından potansiyel risk taşıdıkları söylenebilir (Tablo 4.7). Duyarsızlık duygusal istismar çocuğun isteklerine ve gelişimsel ihtiyaçlarına karşı duyarsızlık, çocukla çok fazla iletişime geçmeme, çocuğu aile içi sözel ve fiziksel şiddete tanık etme gibi eylemleri kapsamaktadır.¹⁰⁰ Dolayısıyla annesi evde olan çocuklardan beklentileri yüksek olduğu için terörize etme ve duyarsızlığın ortaya çıkabileceği de düşünülebilir. Nitekim araştırmada, çalışmayan veya ev hanımı olan annelere göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptanmıştır. Bu sonuç ile birlikte anne çalışma durumu duygusal istismarda belirleyicidir. Benzer bir çalışmada, benzer bir sonuç bulunmuş, çalışmayan annenin tek başına evin işleri ve çocuklarla ilgilenmek zorunda olmasının olumsuz davranışlarla sonuçlanabileceği bildirilmiştir.⁹⁹ Diğer taraftan benzer bazı çalışmalar farklı olarak çalışma durumunun istismar farkındalığını etkilemediğini saptamışlardır.^{14,107} Dolayısıyla bu farklı sonuçlar farklı belirleyicilerle açıklanabilir.

Araştırmada, ilkokul-ortaokul mezunu ($2.02 \pm .32$) babalara göre ebeveynlerin duygusal istismar düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptanmıştır ($p < 0.01$). Aradaki fark babaları ilkokul-ortaokul ve üniversite mezunu olan çocukların ebeveynlerinden kaynaklanmış, ilkokul-ortaokul mezunu ebeveynler duygusal istismar açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.9). Benzer çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiş,^{15,16,99,107} eğitim seviyesi arttıkça daha olumlu tutumlar benimsedikleri ifade edilmiştir.⁵ Bu durum, eğitim düzeyinin artması ebeveynlerin daha bilgili ve dikkatli olmaları ile açıklanabilir.

Araştırmada, işçi ($1.98 \pm .31$) babalara göre ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptanmıştır ($p < 0.01$). Aradaki fark babaları işçi ile memur olan çocukların ebeveynlerinden kaynaklanmıştır. Ölçek değerlendirmesine göre en yüksek puana sahip babaları işçi olan çocukların ebeveynleri duygusal istismar açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.9). Yapılan bir çalışmada, okulöncesi çocukların ebeveynlerinde alanında eğitim gerektiren profesyonel bir meslekte çalışan babaların tutumlarının diğer meslek gruplarına göre daha az koruyucu ve daha az katı/sert disiplinli olduğu bulunmuştur.¹⁰⁸ Bu bulgu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmada, en genç babalara göre ebeveynlerin terörize etme ($1.68 \pm .39$) alt boyutu önemli düzeyde daha yüksek belirlenmiştir ($p < 0.05$). Aradaki fark 20-29 ile 30-39 (Post Hoc=.28881) ve 20-29 ile 40 ve daha büyük yaş grubundaki (Post Hoc=.24977) babalardan kaynaklanmıştır. Ölçek değerlendirmesine göre en yüksek puana sahip 20-29 yaş grubunda babası olan çocukların ebeveynleri terörize etme duygusal istismar açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.9). Benzer şekilde, yapılan bir çalışmada, yaştan belirleyici olmadığı, fakat genç babaların istismar farkındalıklarının düşük olduğu ifade edilmiş,¹⁴ diğer bir çalışmada ilerlemiş ebeveyn yaşı ile samimi ebeveynlik

davranışları arasında bir ilişki olduğu bildirilmiştir.¹⁰⁹ Ebeveynlerin yaşı arttıkça bilgi, deneyim ve tecrübeleri arttığı için istismar farkındalıklarının arttığı söylenebilir.

Araştırmada, ilkokul-ortaokul mezunu babalara göre yüksek beklentiler ($2.49 \pm .54$) ($p < 0.001$), üniversite mezunu babalara göre olumlu tutumlar ($2.27 \pm .43$) ($p < 0.01$) ve ilkokul-ortaokul mezunu babalara göre terörize etme ($1.53 \pm .35$) ($p < 0.01$) alt boyutları önemli düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Farklar yüksek beklentilerde bütün eğitim seviyelerindeki babalardan, olumlu tutumlarda ilkokul-ortaokul ile üniversite (Post Hoc=.24460) ve lise ile üniversite (Post Hoc=.13896) mezunu babalardan, terörize etmede ilkokul-ortaokul ile üniversite (Post Hoc=.18092,) mezunu babalardan kaynaklanmıştır. Bu durumda, ilkokul-ortaokul mezunu babalar yüksek beklentiler ve terörize etme duygusal istismarı açısından potansiyel risk taşımaktadır (Tablo 4.9). Yapılan çalışmalarda benzer şekilde, baba eğitim seviyesi arttıkça, çocuk ile arasındaki ilişkininde olumlu yönde etkilendiği^{15,107} ve çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilginin arttığı^{5,15} sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada, işçi babalara göre ebeveynlerin yüksek beklentiler ($2.41 \pm .54$) ($p < 0.01$) ve terörize etme ($1.47 \pm .33$) ($p < 0.05$) alt boyutları önemli düzeyde daha yüksek saptanmıştır. Farklar yüksek beklentilerde işçi ile memur (Post Hoc=.29586) ve işçi ile serbest mesleği (Post Hoc=.17456) olan babalardan, terörize etmede işçi ile memur (Post Hoc =.12662) babalardan kaynaklanmıştır. Bu durumda, babaları işçi olan çocukların ebeveynleri yüksek beklentiler ve terörize etme duygusal istismarı açısından risk taşımaktadırlar (Tablo 4.9). Nitekim bu bulguyu destekler şekilde, araştırmada işçi babalara göre ebeveynlerin duygusal istismar farkındalık düzeyleri önemli seviyede daha yüksek saptanmış, aradaki fark babaları işçi ile memur olan çocukların ebeveynlerinden kaynaklanmış ve babaları işçi olan çocukların ebeveynleri duygusal istismar açısından

potansiyel risk gösterilmişti. Bu sonucu yorumlamak gerekirse işçi babaların eğitim seviyesi ve ekonomik durumunun¹¹⁰ belirleyici olabileceği söylenebilir.

Araştırmada, babaları serbest meslekle uğraşan çocukların ebeveynlerinin istismar farkındalığı (59.12 ± 5.54) önemli düzeyde daha yüksek saptanmıştır ($p < 0.05$). Aradaki fark işçi ile memur (Post Hoc=1.80357) ve memur ile serbest mesleği olan (Post Hoc=2.00534) babalardan kaynaklanmıştır. Babası serbest meslekle uğraşan ve en yüksek istismar farkındalığı puanına sahip çocukların ebeveynleri istismar açısından risk taşımaktadır (Tablo 4.10). Çalışma sonuçlarına göre^{14,109} dolaylı bir yorum yapılırsa gelir düzeyinin stabil olmayışının belirleyici olabileceği söylenebilir.

Bu sonuçlarla “*Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalığını etkileyen faktörler nelerdir?*” S2 sorusunun cevabı “İki ve daha fazla kardeşi olan, annesi çalışmayan veya ev hanımı olan, babası daha genç, ilkokul-ortaokul mezunu, işçi ve serbest meslek ile uğraşan çocukların ebeveynlerinde anne-baba tepkileri istismar açısından risk taşımaktadır” şeklinde olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde çocuk istismarı farkındalığını değerlendiren ve etkileyen faktörleri belirleyen araştırmada:

- Ebeveynlerin yüksek beklentiler ve olumlu tutumlar duygusal istismar ve istismar açısından potansiyel risk taşıdığı,
- İki ve daha fazla kardeşi olan çocukların ebeveynlerinin potansiyel duygusal istismar riski taşıdığı,
- Beş yaşında çocuğu olan ebeveynlerin yüksek beklentiler duygusal istismar açısından potansiyel risk taşıdığı,
- Beş yaşında, kardeşi 2 ve daha fazla olan, annesi çalışmayan veya ev hanımı, babası genç, ilkokul-ortaokul mezunu, işçi ve serbest meslek ile uğraşan çocukların ebeveynlerinin duygusal istismar açısından potansiyel risk taşıdığı,
- Babası serbest meslekle uğraşan çocukların ebeveynlerinin istismar açısından potansiyel risk taşıdığı bulunmuştur.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ebeveynlerin duygusal istismar ve istismar farkındalıklarının geliştirilmesi, bunun için ebeveynlere yönelik istismar farkındalığını arttırmak için eğitimler verilmesi, sosyal medya, yazılı basın, kamu spotu vb. desteği ile ebeveynlerin dikkatini çekerek daha geniş kitlelere ulaşılması faydalı olabilir. Bu eğitim ve farkındalık çalışmalarında; ebeveynlerin duygusal istismar (ana-baba tepkileri) ve istismar farkındalığını geliştirirken iki ve daha fazla kardeşi olan, annesi çalışmayan veya ev hanımı, babası genç, ilkokul-ortaokul mezunu, işçi ve serbest meslek ile uğraşan çocukların ebeveynlerinde anne-baba tepkilerinin potansiyel risk taşıdığı hatırlanmalıdır.

- Toplumsal farkındalık, ebeveyn farkındalığını geliştirebilir ve yönlendirici olabilir, bu noktada toplum içerisinde çocuğun etkileşimi kapsamında; çevresinde akrabalar, ailenin arkadaşları, öğretmenler, servis şoförü, okul personeli vb. herkesin sorumluluğu olduğu için istismar farkındalığı herkesi kapsamalı ve buna yönelik çalışılmalıdır. Ayrıca, ebeveynler ve çocuk arasındaki iletişimi güçlendirmek için okul-aile birlikleri yönlendirilebilir.

KAYNAKLAR

1. Türkçe Sözlük,. Ankara, TDK,1983: 254.
2. TÜİK. *İstatistiklerle Çocuk*. UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 2004, 2020.
3. Çelik İ, Aslan Ea. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2020, 3: 40-56.
4. Çelik İ, Aslan Ea. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2020, 3: 40-56.
5. Kılıç M. Ebeveynlerin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyini Ebeveyn-çocuk İlişkisine Etkisi. Hemşirelik Anabilim Dalı Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2020.
6. Trawick-Smith J. The physical play and motor development of young children: A review of literature and implications for practice. *Center for Early Childhood Education, Eastern Connecticut State University*, 2014.
7. Altıparmak S. Çocuk istismarı ve ihmalinin çocuk bedeni üzerine etkileri. *Çocuk Dergisi*, 2008, 8: 9-13.
8. Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 2004, 35: 82-86.
9. Korkmaz M, Saçan S, Yücel AS, Gürkan A, Kırık AM. Çocuk istismarı ve cinsel istismarın önlenmesinde medyanın rolünün incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 2015, 2:2-8.

10. Dereobalı N, Karadağ SÇ, Sönmez S. “Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı ihmalî şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri”, *Ege Eğitim Dergisi*, 2013, 14:11-18.
11. Johnson, C. Abuse and neglect of children. In: Nelson WE, Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM eds. Textbook of Pediatrics.15 th ed. Philadelphia: WB Saunders Company, 1996.
12. Alpaslan AH. Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi*, 2014, 15: 194-201.
13. Alim Doğan A. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
14. Ercan N. 4-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin İstismar Farkındalıkları (Diyarbakır Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Çağ Üniversitesi, 2018.
15. Ünal Bozcan E, Berkmen B, Koran N, Tatlıcalı E. 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Ebeveynlerinin İstismara Yönelik Farkındalığı. Folklor. *Edebiyat Dergisi*, 2019, 25: 494-508.
16. Akgün R, Çetin H. 4-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveyn Tutumlarının Ve İstismar Farkındalıklarının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2020: 42-61.
17. Shonkoff JP. From neurons to neighborhoods: old and new challenges for developmental and behavioral pediatrics. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 2003, 24: 70-76.
18. Oktay A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem,(3. Baskı) Epsilon Yayınları. 2002.

19. Oral T. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*, Arslan E, (Editör), 2. bs. Ankara, Eğiten Kitap, 2016: 91
20. Yüksel G. *Yaşam Boyu Gelişim*, 13.Baskı. Ankara: Nobel, 2015.
21. Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT, Nasıroğlu S. Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 2012, 4: 566-589.
22. Arikan D, Celebioglu A, Tufekci F. Çocukluk dönemlerinde buyume ve gelisme. *Icinde: Conk Z, Basbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolisik B (Editorler). Pediatri Hemsireligi. Ankara: Akademisyen Tip Kitabevi*, 2013: 53-101.
23. Chirstine RM. A Qualitative Study Exploring Characteristics of Churces Committed to Intergenerational Ministry. A Bell Howel Information Company, University Microfilms International. Doktora Tezi, USA: Saint Louis University, 2006.
24. Özer E. Türk atasözlerinde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57:1054-1076
25. Yılmaz Esencan T, Rathfisch G. Psikoseksüel gelişim kuramının kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği alanına yansımaları. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2017, 68-82.
26. Sağlık GN. Psikanalitik kuram ve sosyal hizmet. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, 435-455.
27. Miller PH. *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. Çeviri: Gültekin Z. Ankara, İmge Kitabevi, 2008.
28. Kahraman ÖG, Ceylan Ş, Korkmaz E. 0-3 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2016, 9: 60-69.

29. Gümüşdağ H, Yıldırım M. Spor Bilimlerinde Çocuklarda Motor Gelişim. *Nobel Yayıncılık, Mart*, 2018.
30. Varol, F. Bebeklik ve Yürüme Çağında Fiziksel Gelişim. İçinde: *Bebekler ve Çocuklar*. Berk LE, (Editör) 7. Baskı. Nobel, Ankara, 2013:174-186.
31. Aslan H. 48-66 Aylık Çocuklarda Dil Gelişimi ve Sosyal Beceri ile İlişkili Değişkenlerin Araştırılması. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019.
32. Küçükkaragöz H. *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*, 20. bs. İstanbul, Pegem Akademi, 2018.
33. Duran M, Kenanoğlu, D. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 2020, 8:15-35.
34. Michaud Y, *Şiddet*, Çeviri: Muhtaroglu C, İstanbul, İletişim Yayınları, 1991.
35. Erten Y, Ardalı C. *Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları*, Cogito, Yapı Kredi Yayınları, 1996.
36. Kocacık F. Çağlayandereli M. Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2009,6:24-43.
37. Ünsal A. Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. *Cogito*, 1996, 6-7:29-36.
38. Ergil D. Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik*, 2001, 399:40-41.
39. Hobart M. *Şiddet ve Susku: Bir Eylem Siyasetine Doğru*, Çeviri: Salman Y. İstanbul, Cogito, Yapı Kredi Yayınları, 1996.
40. Adanır D. Aile İçi Şiddet, 2016, <https://slideplayer.biz.tr/slide/3030244/>, 21 Eylül 2022.
41. Şereflikoçhisar Rehberlik ve Araştırma Merkezi. Cinsel İstismar, 2020, <https://studylibtr.com/doc/4987904/cinsel-istismar>, 19 Eylül 2022.

42. Çelik C. İstismar ile Mücadele Rehber Kitapçığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2020, <https://ailevecalisma.gov.tr/media/2499/cocuk-bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf>, 18 Eylül 2022.
43. Dinleyici M, Şahin Dağlı F, Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü, *Osmangazi Tıp Dergisi*, 2016:38.
44. Çocuk Hakları İzleme Portalı. Çocuk Hakları Belgeleri. <http://www.cocukhaklariizleme.org/>, 25 Eylül 2022.
45. Berber H. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, İstanbul, Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Cerrahisi Kliniği, 2020.
46. Schwartz B, McCauley M. Child Abuse: A Global Perspective. İçinde: Nicky AJ (editör). *Encyclopedia of Domestic Violence*, Routledge, 2007:119-123.
47. Zeren C, Yengil E, Çelikel A, Arır A, Arslan M. Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 2012, 4:536-441.
48. World Health Organization (WHO), Our work. 2016. <https://www.who.int/>. 22 Eylül 2022.
49. Milli Eğitim Bakanlığı. Çocuk İstismarı, 2016, https://selcenhatun.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/49/01/971914/icerikler/cocuk-istismar_2930318.html. 12 Eylül 2022.
50. Usta Sayita S, Şirin MR. *Birinci İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu*, İstanbul, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
51. Dubowitz H, Preventing child neglect and physicalabuse, *Pediatr Rev*, 23, 2002:191-196.
52. Arica V, Tutanç M, Arica S, Turhan E, Zeren C, Arslan M. Mağdur çocuklar. *Journal of Clinical and Analytical Medicine*, 2011:1-3.

53. Bahar G, Savaş HA, Bahar A. Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2009, 4: 51-65.
54. Düşünsel R. Çocuklara Yönelik Şiddet, Suistimal ve İhmal'in Önlenmesi. <http://www.millipediatri.org/News.aspx?newsId=186>, 12 Eylül 2022.
55. Vahip I, Doğanavşargil Ö. Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2006, 17:107-114.
56. Turhan E, Sangün Ö, İnandı T. Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 2006, 15: 153-157.
57. Flaherty EG, Stirling Jr J, Abuse CoC, Neglect. The pediatrician's role in child maltreatment prevention. *Pediatrics*, 2010, 126: 833-841.
58. Tok H. İstismar Bildirimleri Düştü. Çocuk İstismarı Azalmadı, Biz Haberdar Olamıyoruz. <https://www.evrensel.net/haber/404662/istismar-bildirimleri-dustu-cocuk-istismari-azalmadi-biz-haberdar-olamiyoruz>. 29 Eylül 2022.
59. Tanyu S, *Çocuk İhmal ve İstismarı*, Muğla, Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü, 2019.
60. Kutluoğlu Karayel AH. Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme. <https://insamer.com/tr/cocuk-ihmalini-ve-istismarini-onleme-1760.html>, 22 Eylül 2022.
61. Mavi Aydoğdu SG, Özsoy Ü. Çocuk hakları ihlali: cinsel istismar. 2017, 3:57.
62. Tıraşçı Y, Gören S. Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 2007, 34:70-74
63. Tercier A. Child Abuse. İçinde: Maer JA (editör). *Emergency Medicine*, 4. Baskı. St. Louis, Mosby, 1998:1108-1118.
64. Jain AM., Emergency department evaluation of child abuse. *Emerg Med Clin North Am* 1999, 17:575-593.
65. Özderin M. *Adli Tıp Ders Notları*, 20 Adli Pediatri, 2000.

66. Çetin G. *Adli Tıp Açısından Çocuk İstismarı*, 54. Türkiye Milli Pediatri Kongresi, 2010.
67. Aksoy E, Çetin G, İnancı MA, Polat O, Sözen ŞM, Yavuz F. *Çocuk İstismarı ve İhlali*, TTB, 2014.
68. Tutanç M, Arıca V, Arıca S, Zeren C, Yeşiloğlu F, Arslan M, Arı M. *Cinsel Saldırı ve Çocuk*, 46. Türk Pediatri Kongresi, İzmir, 2010.
69. Şahin F, Taşar MA. Cinsel istismar ve ensest. *Türk Pediatri Arşivi*, 2012, 47:159-164.
70. Yiğit R, Çocukların cinsel istismarı ve ensest. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2005, 8:90-101.
71. Kurtay D. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesi, 2014. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc>. 15 Ekim 2022.
72. Ergün FB, Çocuk Cinsel İstismarı, 2015. <https://www.slideshare.net/BetlErgn/ocuk-cinsel-istismari>. 21.09.2022.
73. Aktepe E, Atay İM. Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 2017, 9:410-420.
74. Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği. Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporu. 2020, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1647/%C3%87ocuk%20Evlilikleri%20Raporu%20-%202020-04-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 29 Eylül 2022.
75. Kocacık, F., *Toplumbilim*. 2. bs. Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayını, 2000.
76. İnsamer, 2018 Dünyanın Çocuk Karnesi. https://insamer.com/tr/2018-dunyanin-cocuk-karnesi_1490.html. 02 Ekim 2022.

77. Sivil Sayfalar. Koronavirüs ve Çocuklar, 2020. <https://www.sivilsayfalar.org/2020/09/25/koronavirus-ve-cocuklar/>. 3 Ekim 2022.
78. Centel N, Zafer H, Çakmut, Ö. *Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Tablolı Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat*, İstanbul, 2005.
79. Parlar A, Hatipoğlu M. *Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu* (141-345. Madde) II, Ankara, 2007.
80. Yılmaz G., İşiten N, Ertan Ü, Öner A. Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2003, 46:295-298.
81. Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat S, Ateş N, Çetin G, Child abuse in Turkey: An experience in overcome denial and a description of 50 cases, *Child Abuse Neglect*, 2001, 25:279-290.
82. Akduman, G.G., Ruban, C., Akduman, B., Korkmaz, İ., Çocuk ve Cinsel İstismar, *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 2005: 9-14.
83. Freitag R, Psychosocial aspects of child abuse for primary care pediatricians, *Pediatric Clinics of North America*, 1998, 45:391.
84. Turhan E, Sangün Ö, İnandı T. Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *STED*, 2006, 15:153-157.
85. Bernett D, Manlyc JT, Cicchetti D. *Defining Child Maltreatment: The Interface Between Policy and Research, Child Abuse*. Child Development and Social Policy, Norwood, NJ. Ablex, 1993.
86. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), <https://www.tuik.gov.tr/>. 3 Ekim 2022.
87. T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2016. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/27820191126572016.pdf> .5 Ekim 2022

88. Polat O. Türkiye’de Çocuk İstismarı Raporu-2, 2018, https://cohun.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/cohun-giresun-edu-tr/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam_v2_cleancopy.pdf. 5 Ekim 2022.
89. İzmir Barosu, Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukların Durumu Raporu. <https://www.izmirbarosu.org.tr/HaberDetay/2052/covid-19-pandemi-surecinde-cocuklarin-durumu-raporu>. 15 Ekim 2022.
90. Orphans.UNICEF,2018, https://www.unicef.org/media/media_45279.html, 4 Ekim 2022.
91. Nirengi Derneği. Çocuk İstismarı. <https://www.nirengiderneği.org/tr/cocuk-istismari/>. 22 Eylül 2022.
92. Özer G. Ebeveynlerinin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri ve Aldıkları Önlemler. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2014.
93. Şenol FB, Üstündağ A. The effect of child neglect and abuse information studies on parents awareness levels during the covid-19 pandemic, *Children and Youth Services Review*, 2021, 131.
94. Bilir Ş, Arı M, Dönmez N. Güneysu S. *4-12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme*, Ankara, Gözde Depo Ofset, 1991.
95. Yalçın H, Koçak N, Duman G. Anne babaların çocuk istismarıyla ilgili tutumlarının incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014,137-143.
96. Dallar Bilge Y, Taşar MA, Kılınçoğlu B, Özmen S, Tıraş, Ü. Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2013, 14: 27-35.

97. Rudolph J, Zimmer-Gembeck MJ. Parents as protectors: A qualitative study of parents' views on child sexual abuse prevention. *Child Abuse & Neglect*, 2018, 85: 28-38.
98. Mathoma AM, Maripe-Perera DB, Khumalo LP, Mbayi BL, Seloilwe ES. Knowledge and perceptions of parents regarding child sexual abuse in Botswana and Swaziland. *Journal of Pediatric Nursing*, 2006, 21: 67-72.
99. Pekdoğan S. Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2016, 17: 425-441.
100. Uslu Rİ, Kapcı EG, Yıldırım R, Oney E. Sociodemographic characteristics of Turkish parents in relation to their recognition of emotional maltreatment. *Child Abuse Neglect*, 2010; 34:345-353.
101. Kaya A. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Ebeveynlerinin Duygusal İstismar Farkındalıkları. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, 2020.
102. Kaytez N, Deleş B. Okul Öncesi dönemde çocuğu olan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2020, 8:321-335.
103. Yaşar ZF, Akduman GG. Çocuk ihmali istismarı ve adli diş hekimliğı, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 2007, 6:389-394.
104. Akgiray A. Çocuk istismarı: 8-10 yaş çocuklarda istismarı önleme yöntemleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara, 2007;40.
105. Rimsza ME, Schackner RA, Bowen KA, Marshall W. Can child deaths be prevented? The Arizona child fatality review program experience. *Pediatrics*, 2002, 110: 11.

106. Ertaş İN. Tipik ve Atipik Gelişim Gösteren Okul Öncesi Çocukların Duygusal İstismar Potansiyelinin Ebeveyn Stresi ve Çocuk Mizacı Bağlamında İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Karabük: Karabük Üniversitesi, 2020.
107. Öner Demirci A. 4-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin istismar farkındalıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, 2019.
108. Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5–6 Yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19–34.
109. Conrad-Hiebner A, Wallio S, Schoemann A, Sprague-Jones JJC, Work FS. The impact of child and parental age on protective factors against child maltreatment. *Child & Family Social Work* 2019, 24:264-74.
110. Polat O. *Tum Boyutlarıyla Cocuk İstismarı Tanımlar-1*. Ankara, Seçkin, 2017.

EKLER

EK-1. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler
Adı soyadı Doğum tarihi Doğum yeri Medeni hali Uyruğu Adres Tel E-mail
Eğitim
Lise Lisans Yüksek lisans
Yabancı Dil
İngilizce :
Üye Olunana Meslek Kuruluşlar
İlgi Alanları Ve Hobiler

EK-2. ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Health Sciences

ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU¹

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Tuğçe AKSOY DOĞAN
Öğrencinin Numarası	
Ana Bilim Dalı	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Öğrencinin Kayıtlı Olduğu Program Türü	Yüksek Lisans

Yukarıda bilgileri verilen tezin intihal tespit yazılımıyla (Turnitin) yapılan tarama sonucunda elde edilen benzerlik oranları aşağıdaki gibidir. Beyan edilen bilgilerin doğru olduğunu, aksi hâlde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

Bölümler	Benzerlik Oranı	Maksimum Benzerlik Oranları
I. Giriş	%3	% 15
II. Genel Bilgiler	%35	% 35
III. Materyal ve Metod	%32	% 35
IV. Bulgular	%7	% 15
V. Tartışma	%12	% 20

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Tez Yazarı (Öğrenci)

Tez Danışmanı

EK-3. ETİK KURUL ONAY FORMU

	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ ETİK KURUL RAPORU
Sayı: 2022-1/8	Tarih: 07.02.2022
Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ, Tuğçe AKSOY isimli araştırmacılar tarafından yapılması planlanan “Okul Öncesi Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalığı” başlıklı araştırmayı etik açıdan uygun bulmuştur.	

EK-4. KURUM ÇALIŞMA İZNİ

T.C.

GAZİANTEP VALİLİĞİ

İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
İl MEM Evrak Sayısı	50994706
Adı-Soyadı	Tuğçe Aksoy
Kurum / Üniversite	Atatürk ÜNİVERSİTESİ
Araştırma Yapılacak İl(ler)	Gaziantep
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Gaziantep İli Şahinbey İlçe Millî Eğitime Bağlı Anaokulları ve Öğrencileri
Araştırmanın konusu	Okul Öncesi çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Var
AY-SE Başvuru Formu	Var
Başvuru Taahhütnamesi	Var
Araştırma Yapılması Planlanan Okul Listesi	Var
Veri Toplama Araçları	1- Kişisel Bilgi Formu 2- Ebeveyn Formu 3- Çocuğa yönelik Ana Baba Anketi
Veri Toplama Araçları Kullanım İzni	Var .
Etik Kurul Onayı	Var
Veli İzin Formu	Var
Görüş istenen Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Bu araştırma izin isteği komisyonumuzca Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından 21.01.2020 tarihinde yayımlanan 2020/2sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelge kapsamında değerlendirilmiştir. Bilimsel çalışma kapsamında bu veri toplama araçlarının Gaziantep İli Şahinbey İlçe Millî Eğitime Bağlı Anaokulları ve Öğrencileri üzerinde okul idaresinin gözetiminde, gönüllülük esasına göre, eğitim öğretim sürecini aksatmadan uygulanması uygun görülmüştür. Gaziantep İl Millî Eğitime Bağlı Tüm Ortaokullardaki Öğretmenler Araştırmacı yapılan araştırmanın iki örneğini, çalışma tamamlandıktan sonra en geç iki hafta içerisinde Müdürlüğümüze CD'ye kayıtlı olarak vermeyi taahhüt eder.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile İzin Verilmiştir.

EK-5. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde fiziksel ve duygusal istismar farkındalıklarını değerlendirmek ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan tez araştırmasına bu anketi doldurarak önemli katkılar sağlayacaksınız. Vereceğiniz bilgilerin bizim için değerli olduğunu hatırlatır değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Cocuğa Ait Bilgiler

1.Cinsiyet: KIZ () Erkek ()

2.Yaş:

3. Kardeş Sayısı: 1 () 2 ve üzeri ()

Aile Bilgileri

1.Annenin Yaşı:

2.Annenin Eğitim Durumu

Okuma-yazma yok ()

İlk ve ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

3.Annenin Çalışma Durumu

Çalışıyor ()

Çalışmıyor ()

4.Babanın Yaşı:

5.Babanın Eğitim Durumu

Okuma-yazma yok ()

İlk ve ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

6.Babanın Mesleği

İşçi ()

Memur ()

Serbest ()

7.Aile Tipi

Çekirdek ()

Geniş ()

Parçalanmış ()

8.Sosyal Güvence Durumunuz Nedir?

Var ()

Yok ()

9.Ailenin Maddi Durumu

Gelir-giderden az ()

Gelir-gidere eşit ()

Gelir-giderden fazla ()

EK-6. İSTİSMAR VE FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocuk istismarı ile ilgili bazı ifadeler bulunmaktadır. Okuduğunuz ifadeyi derecesini belirten kutuyu (X) işareti koyarak belirtiniz. Doğru ya da yanlış cevap içermemektedir. Teşekkür ederiz.

No	İFADELER	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Çocuğum olumsuz Bir davranış sergilediğinde						
1	Fiziksel ceza uygulamam					
2	İstediği şeyden yoksun bırakırım					
3	Davranışı görmezden gelirim					
Çocuğum cinsellikle ilgili konulardan söz ettiğinde						
4	Konuyu nerden öğrendiğini sorgularım					
5	Bu konuların ayıp olduğunu söylerim					
6	Konu hakkındaki doğru bilgilenmesi için onunla ayrıntılı bir şekilde konuşurum					
Çocuğum tv izlerken						
7	Cinsel içerikli sahnelerde televizyonu kapatır ya da kanal değiştiririm					
8	Cinsellik, şiddet vb. sahnelerde çocuğumun doğru bilgilenmesi için sesli yorum yaparım					
9	Çocuğum cinsellik, şiddet vb. sahnelerden etkilenmemesi için uyuduktan sonra tv açarım					
Çocuğumun vücudunda darp izine rastlarsam						
10	Oynarken olabileceğini düşünür, üzerinde durmam					
11	Çok telaşlanır, hemen doktora götürürüm					
12	Çocuğuma sorup nasıl olduğu hakkında bilgi alırım					
Çocuğuma çok sinirlendiğim zaman						
13	Onu hırpalar, kırıcı sözler söylerim					
14	Ona bu davranışının beni rahatsız ettiğini söylerim					
15	Yanından uzaklaşıp, sakinleşmeye çalışırım					
Meşgul olduğum zaman çocuğum bana bir şey anlatmak istediğinde						
16	İşime biraz ara verip onu dinlerim					
17	Şimdi işim var der, sonra anlatmasını söylerim					
18	Hem işimi yapar, hem onu dinlerim					

EK-7. ÇOCUĞA YÖNELİK DUYGUSAL İSTİSMAR

FARKINDALIK (ANA-BABA TEPKİLERİ) ÖLÇEĞİ

Aşağıda, çocuk eğitimi ve disiplini ile ilgili öyküler yer almaktadır. Sizden, her bir öyküde belirtilen ana ya da baba davranışını değerlendirmeniz beklenmektedir. Öyküde belirtilen ana-baba davranışının, çocuğun ruhsal gelişimi açısından yararlı sonuçlar sağlayabileceğini düşünüyorsanız “uygun” ya da “kesinlikle uygun” seçeneklerinden birini işaretleyiniz. Buna karşın, ana-baba davranışının çocuğun ruhsal gelişimi açısından işe yaramayacağını ya da çocuğa zarar verebileceğini düşünüyorsanız “uygun değil” ya da “kesinlikle uygun değil” seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

HİKÂYELER	Kesinlikle uygun değil	Uygun değil	Uygun	Kesinlikle uygun
1.Üç yaşındaki Ayşe annesinin sözünü dinlemeyip koşunca düştü. Ağlayarak annesine sarılmak istedi. Annesi ders olsun diye Ayşe’nin kendisine sarılmasına izin vermedi ve kızgınlığını belli etti. Koltukta oturup yanlış hareketini düşünmesini söyledi.				
2.Mehtap 10 yaşındaydı ve 6 yaşındaki kardeşini çok kıskanıyordu. Kardeşi onu kızdırdığında “salak şişko” diye bağırdı. Tartışma büyüyünce babaları “Benim kafam şişti. İçeriye gidin, kozunuzu orada paylaşın, kavganız bitince çıkarsınız” diyerek ikisini birden odalarına gönderdi.				
3.Sekiz yaşındaki Ali top oynamaya çok düşküncü. Annesihava kararmadan eve gelmesini söylemişti. Hava karardığı halde Ali eve gelmeyince annesi çok merak etti. Eve bir saat geç gelen Ali’ye küstü, konuşmadı. Daha sonra eve gelen eşine durumu anlatırken “Hak etmişti” dedi.				
4.İki yaşındaki Filiz iştahsızdı ve yemek yememek için inatlaşıyordu. Annesi doğru dürüst beslenmezse hastalanacağından korkuyordu. Ağzına verilen kaşığı reddettiği zaman annesi “Yemezsen giderim bak!” dediğinde Filiz’in o lokmayı kabul ettiğini gördü.				
5.Yedi yaşındaki Özge, annesi-babası ve akrabalarıyla pikniğe gittiğinde ağaca çıkan diğer çocuklara özenip kendisi de tırmanmak istedi. Babası ise, düşeceğinden korkup “düşersen bacağın kırılır, hastanede iğne yaparlar, piknikte top oynanır” diyerek izin vermedi.				
6. Can iki yaşına geldiğinde yemeğini kendisi yemek istedi. Yeterince beslenemediği ve döküp saçtığı için annesi onu kendisi doyurmayı tercih etti.				

7.Batuhan 8 yaşındaydı ve bahçede oynamayı çok severdi. Tuvaleti geldiğinde oyunu bırakıptuvalete gitmek istemedi. Çişini kaçırdığında annesi pek üzerinde durmadı ve “Gelecek sefere tuvalete yetişmeye çalış” diyerek üstünü değiştirdi.				
8.On iki yaşındaki Sedat’ın dersleri iyi gitmiyordu. Babası, ders çalışmasını sağlamak için ona aileyi geçindirmek için çektiği sıkıntıları anlattı. Sonra sakince, ondan beklenen tek şeyinders çalışmak olduğunu ve bunca özveriye layık olabilmesi için notlarını düzeltmesi gerektiğini söyledi.				
9.On üç yaşındaki Merve matematik dersinde sınav notunu 2’den 4’e çıkardığında annesi pekmemnun olmuş görünmedi. Annesi Merve’nin istese daha iyisini yapabileceğini biliyordu ve 4’ü yeterli görmesini istemedi.Annesine göre dersini tam öğrenmek Merve’nin göreviydizaten.				
10.Nilsu 3 yaşına basmasına rağmen, artık iyice eskimiş- yıpranmış olan bebeğini gittiği her yere taşıyordu. Babası Nilsu’nun eski püskü bebeğini her yere taşınmasına izin verdi.				
11. Mehmet, 10 yaşındaydı. Yaştı olan kuzeni Can çok sakince söz dinleyen bir çocuktı. Annesi ve babası, haşarı Mehmet’in kendilerini utandırandavranışları karşısında içlerinden“Keşke Can gibi davranabilse bazen...” diye geçirdiler. Bu duygularını Mehmet’e hiç belli etmedilerse de, bazen Can’ı ona örnek gösterdikleri oldu.				
12. Babası 4 yaşındaki Fatih’evurmazdı. Çok hareketli bir çocuk olan Fatih çok kızdırdığında onu “bacaklarınıkırmak” ya da “kulaklarından tavana asmak” ile tehdit ettiği oldu ama Fatih bunları hiçciddiye almadı.				
13. Altı yaşındaki Aydın’ın annesiyle babası kavga ediyorlardı. Bir ara annesi anidenpencereyi açtı ve babasına “Dahafazla üzerime gelersen atarım kendimi!” diye bağırdı.				
14.Annesi 5 yaşındaki Selin’i doktora götürecekti. Evden çıkmadan önce onunla konuşarak,muayene sırasında sakın ve sessizolması, hiç ağlamaması ve doktor ne derse yapması gerektiğini anlattı				
15.On iki yaşındaki Cihan arabakullanmaya çok hevesliydi. Bu konuda yetenekli olduğunu düşünen babası, yolda kimse yokken Cihan’ın arabayıkullanmasına izin verdi.				
16.Annesi ve babası, 9 yaşındakiMurat’ın çekingen bir çocuk olmasına üzüüyorlardı. Arkadaşları tarafından ezilmesini istemedikleri için, eve hırpalanarak geldiğinde ona “Bir daha o çocuk sana vurursa, sen de ona vur.” diyerek kendinisavunmasını önerdiler.				
17.Aşırı hareketli bir çocuk olan 2 yaşındaki Alper, gittiği her yerde çevresindekilerin olumsuz eleştirilerine maruz kalıyordu. Bu nedenle annesi, Alper’i uzun süre sakın kalması beklenen ortamlara götürmedi.				
18. Üç yaşındaki Sevgi’nin babası eve geldiğinde çok yorgundu. Biraz televizyon izlemek ve gazetesini okumak istiyordu. Yemekten sonra Sevgiüzerine tırmanıp oynamak istediğinde				

“Biraz kendini oyalamayayı öğrensin. Sürekli birilerinden ilgi beklemesin.” diye düşünerek onun davranışlarına tepki vermedi.				
19 Anıl oldukça başarılı 7. sınıf öğrencisiydi. Bundan gurur duyan anne ve babası Anadolu Lisesine girmesini çok istiyorlardı. Okul sonrası ve hafta sonları dershaneye giden Anıl’ın evde test çözebilmesi için sınava kadar arkadaşlarıyla futbol oynamamasına karar verdiler.				
20 Bartu 4 yaşındayken her şeyi abartarak anlatmayı çok severdi. Bir gün yine oynadığı maçta 30 gol attığını söylediğinde, annesi “Arkadaşlarınla ne güzel oynuyorsun” dedi ve doğruyu söylemesi için O’nu uyarmadı.				
21.Seda 2 yaşındayken kardeşi doğdu. Annesi çok meşguldü ve çabuk yoruluyordu. Seda’yı sağlık kontrollerine götüremediği için aşıları eksik kaldı.				
22.Tolga 13 yaşında okul başarısızlığı olan bir çocuktur. İlköğretimi bitirdiğinde ailesi parasal güçlükleri de olduğu için Tolga’nın liseye devam etmeyip bir işe girmesini sağladılar				
23.Sekiz yaşındaki Tahir’in annesi ve babası sık sık kavga ederlerdi. Bir tartışma sırasında ailesine gönderilen Tahir annesine bir zarar geleceğinden korktuğu için odasından çıkıp annesiyle babasını ayırmaya çalıştı. Tartışma alevlenince babası bazen dayanamayıp annesine vurdu, sonra da özür diledi				
24.Ferah 4 yaşındayken bazen oyuna dalıp kakasını tutuyor, sonra da dayanamayıp kaçırıyordu. Çamaşır yıkamaktan bıkan annesi, Ferah kakasını kaçırdığında bir daha tekrarlamasın diye poposuna vurdu.				
25. Ertan 9 yaşında, çok hareketli ve sakar bir çocuktur. Laftan sözden anlamadığı için yaramazlıklarını durdurmak amacıyla babası bir gün onuterlikle dövdü.				
26. Tülay 7 yaşında, oldukça mızmız bir çocuktur. İsteklerini ağlayarak elde etmeye çalışır. Annesinin çabaları Tülay’ı bu huyundan vazgeçirmeye yetmemiştir. Oldukça sessiz ve sabırlı bir kişi olan babası bağırır ve Tülay ancak o zaman ağlamasını durdurabilir.				

EK-8. BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU

GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ VE RIZASININ ALINMASI PROTOKOLÜ

Tarih: ...

/ ... /...

GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Prof. Dr. Fatma Güdücü Tüfekçi (Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi) danışmanlığında Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Aksoy tarafından yürütülen “Okul Öncesi Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı” başlıklı tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmanın amacı Okul öncesi dönemdeki çocukların (3-5 yaş) ebeveynlerinde fiziksel ve duygusal istismar farkındalıklarını değerlendirmek, etkileyen faktörleri belirlemek ve fiziksel ile duygusal istismar farkındalıkları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmada sizden tahmini 20 dk ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 254 kişi katılacaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsizsiniz. **Çalışmayı yamtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniziz** biçiminde yorumlanacaktır. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır, kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi ve ya daha sonra fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya ‘tugceaksoy136@gmail.com’ e-posta adresi ile ve ‘05419078635’ numaralı telefondan ulaşabilirsiniz.

Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken metni okudum. Bunlar hakkında bana yazılı ve sözlü açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendim zamlı, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllünün Adı- Soyadı:

İmzası:

Adresi (varsa telefon no, faksno):

Velayet veya vesayet altında bulunanları için

Veli Adı – Soyadı:

İmzası:

Adresi (varsa telefon no, faksno):

<u>Açıklamaları yapan araştırmacının</u>	Rıza alma işlemine başından sonuna kadar tanıklık eden kuruluş görevlisinin
Adı:	Adı- Soyadı:

EK-9. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

Ölçek kullanım için izin talebi Gelen Kutusu X

Serpil Pekdoğan 18 Nisan Pzt 18:56 (3 gün önce) ☆ ↻ ⋮

Alıcı: ben

Merhaba kullanabilirsiniz 12 15 ve 17 maddeler ters puanlanıyor iyi çalışmalar dilerim

18 Nisan 2022 Pazartesi tarihinde Tuğçe Aksoy yazdı:

Sayın Pekdoğan,

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim."Okul Öncesi Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İstismarı Farkındalığı" konu başlıklı yüksek lisans tez çalışmamda "İSTİSMAR VE FARKINDALIK ÖLÇEĞİ-EBEVEYN FORMU" ölçeğinizi kullanabilmem için gerekli izni vermenizi temenni ederim.

Doç. Dr. **Serpil PEKDOĞAN**
İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi / Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı B Blok
Battalgazi- Malatya/TÜRKİYE
Tel:
E-posta:
E-posta:

Serpil PEKDOĞAN
Assoc. Prof. Dr.
Inonu University / Faculty of Education
Department of Primary Education
Early Childhood Education B Block
Battalgazi, Malatya/TURKEY

Ölçek kullanım izin talebi Gelen Kutusu X

Tuğçe Aksoy 18 Nisan Pzt 17:27 (3 gün önce)

Sayın Kapçı, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim."Okul Öncesi Ço

Emine Gül Kapçı 18 Nisan Pzt 18:56 (3 gün önce) ☆ ↻

Alıcı: ben

Kullanabilirsiniz.
Başarılar
Emine Gül Kapçı

18 Nis 2022 Pzt 17:27 tarihinde Tuğçe Aksoy şunu yazdı:

Tuğçe Aksoy 17:52 (2 dakika önce) ☆ ↻

Alıcı: Emine

teşekkür ederim

Emine Gül Kapçı 18 Nis 2022 Pzt, 18:56 tarihinde şunu yazdı:
